LITERATURA ARTS INFORMACIÓ

PONT BLAU

FEBRER 1953

S U M A R I

	Pàgs.
Tapís, per JOAN MIRÓ	Portada
EDITORIAL	33
Fortuna lleu, per PERE CALDERS	34
Retrobament? No res!, per XAVIER CASP	38
L'esgotat, per JOSEP M. MURIÀ	41
Desig amb besos, per RAFAEL VILLAR	42
Resurrecció, per LLUÍS DE RIALP	43
Elegies de Bierville, per DOMÈNEC GUANSÉ	44
Eol, per AGUSTÍ BARTRA	49
Què és la lepra? pel DR. ANTONI PEYRÍ	52
INFORMACIÓ	
De Mallorca: *Per la unitat*, per BARTOMEU FERRER	55
De Barcelona: *Ja som provincians*, per RAMON NEBOT	55
De València: *Festa tradicional*, per VICENT PERIS	56
Ha mort Alexandre Zévaès	56
LLETRES	57
ARTS PLÀSTIQUES: Francesc Tortosa	60
MÚSICA	61
DIVERSES	62

Subscripció: Semestre, $ 12.00
Un número, $ 2.50

Si, en general, l'escriptor sense missatge ens sembla incomprensible, quan es tracta d'un escriptor català ens resulta senzillament absurd. En altres llengües utilitzades i conreades normalment, que un escriptor es dediqui o no a fer literatura d'evasió és una qüestió purament estètica; en el català denota manca del més elemental sentit comú. Donades les circumstàncies, qui escriu en català pren una posició patriòtica extraliterària, perquè el sol fet d'escriure en català constitueix una militància. I no concebim una militància sense objectiu. L'objectiu, evidentment, no pot ser escriure en català, perquè escriure — en la llengua que sigui —, és un mitjà i no pas un objectiu.

Quan, malgrat les prohibicions i les limitacions, els escriptors catalans es rebel·len contra la imposició d'una llengua estranya i contra l'alternativa que s'insinua del bilingüisme, fan una afirmació nacionalista que resultaria ridícula si la voluntat d'escriure en la llengua pròpia no anés acompanyada de la voluntat de servir la pàtria. L'escriptor català és ben lliure, com el de qualsevol altra llengua, d'escollir els temes i l'estètica que més li plaguin i més s'adiguin amb el seu caràcter o la seva formació; però no té dret a ignorar els problemes que impedeixen la normalització de la vida nacional als Països de Llengua Catalana. No demanem pas que la literatura catalana es converteixi en una literatura de propaganda pamfletària, feixugament proselitista, sotmesa a línies i consignes, perquè ja sabem a quina qualitat literària s'arriba, amb això; però desitgem que els escriptors catalans, lliurement, tinguin en compte que la situació als nostres Països no permet al patriota — i repetim que l'escriptor resulta ser-ho, en el nostre cas, pel sol fet d'escriure en català — l'evasió. L'escriptor que no viu les inquietuds de la seva època i del seu medi, i que no sap donar a la seva obra un caràcter de guia, per modest que sigui, és un ésser eixorc i sense lligams amb la comunitat d'on ha sortit.

*

La missió que la nostra època imposa als escriptors catalans té múltiples aspectes; però un dels més importants és el de la unió dels Països de Llengua Catalana, objectiu dels homes de la Renaixença, que després va ser deixat de banda per les incidències de la política. Quan de València i de les Balears s'aixequen les veus dels escriptors catalans d'aquells països per a reclamar la unió, fóra un crim que els escriptors del Principat seguissin fent el sord com els escriptors i els polítics de les generacions que ens han precedit, i persistissin en un isolament que ha ocasionat a la nació perjudicis tan greus.

La unió literària, un fet que es constata en les pàgines de PONT BLAU — com s'ha constatat abans en les pàgines d'alguna altra revista de l'exili —, ha de ser la base de la unió política, a la qual s'adreça el pensament dels patriotes que s'adonen que vivim una conjuntura històrica favorable. I aquesta unió avui depèn més dels escriptors del Principat que dels de València i les Illes, que han ocupat ja el seu lloc.

FORTUNA LLEU

PER PERE CALDERS

A L'ENTRADA d'una barraca sota una gran estructura metàl·lica, Trinidad Romero deixa passar les hores lentament. Va embolicat amb una manta que li tapa mitja cara i l'única cosa que deixa visible són els ulls, bellugant-se al centre de l'escletxa que formen el barret i la manta.

Sent trucar a la porta de l'obra i s'aixeca calmosament, camina a poc a poc i pregunta qui hi ha.

—Sóc jo, el teu compare. Deixa'm entrar.

Un baf de "tequila" envolta el visitant. Té una embriaguesa pesada, toixarruda.

Trinidad es torna a asseure, amb una certa indiferència i pregunta:

—Què s'explica?

L'altre s'embarbolla, no pot confegir les paraules i amb treballs aconsegueix dir que està disposat a matar qualsevol persona que hagi tingut tractes amb els "gringos".

—Seu, home, seu.

Trinidad no en fa cas. Amb un tros de fusta remou les brases de la foguera amb la qual s'escalfa i mira amb la mirada perduda, com si estés sol. L'embriac l'agafa pel braç amb violència:

—No sé per què em sembla que tu hi has tingut tractes!

Se'n desempallega d'una revolada i el seu amic cau de cara enlaire, d'una manera grotesca.

—Apa, ves-te'n. Deixa'm estar. Em sabria greu perjudicar-te.

Però l'amic, tretzener, s'alça fent tentines i l'abraça. Forcejant, Trinidad s'acosta al foc i es crema un turmell. El dolor l'encega i sense pensar res, agafa un tub de ferro i pega amb totes les forces el cap del seu compare, que cau de bocaterrosa i resta amb els ulls oberts.

Trinidad es queda una bona estona dret, quiet. Finalment, es treu el barret de palma i es grata el clatell.

—Ah, quin home! —diu dirigint-se amablement al cos immòbil—. Sempre buscant-se dificultats...

S'ajup i el sacseja: "Eh, Lalo! Em sents?" Li sembla que es belluga una mica i amb el mateix tub li dóna dos cops més.

—Pobret! Perquè no pateixi.

Després, es lliura a la meditació. Camina d'una banda a l'altra i s'atura, ara i adés, davant d'una rasa a mig omplir de ciment. Quan arriba a una decisió, s'agenolla al costat del cadàver de Lalo i li regira les butxaques; en treu unes quantes monedes de coure, un ganivet, la cartilla militar i una petita ampolla de "tequila", amb una mica de licor. L'alça a contraclaror de la foguera per mirar la quantitat de líquid que conté i amb un somriure bondadós comença a beure a glops, sense pressa, assaborint i passant-se la llengua pels llavis.

Quan acaba, fa un sospir de benestar i torna de seguida a la seva diligència. Agafa els peus de Lalo, per arrossegar-lo, i aleshores s'adóna que porta unes sabates gairebé noves. S'asseu i posa les seves soles contra les soles del mort, per a comprovar la mida, i veu amb pena que les sabates li vindrien folgades.

Ja no es distreu més i llença el cos del seu amic a dins d'un del fossats, cobrint-lo amb ciment. Utilitza una pala per allisar curosament la superfície i quan el seu treball el satisfà, es treu el barret, plega les mans amb unció i resa per l'ànima del desaparegut. Una vaga melangia li talla el respir: en poc temps ha perdut dos dels seus millors companyons, sempre en circumstàncies tràgiques. I aquest d'ara, tan jovial quan tenia la bona i tan hàbil tocant la guitarra...

No se li acut res més i acaba així l'oració fúnebre. Immediatament s'aplica a donar forma precisa a una idea que li fa anar el cor a batzegades: haurà d'avisar la Lupe, l'amant de Lalo i, si s'hi avé i les coses son propícies, procurar per ella.

Abandona l'obra sense inquietud; no hi entra mai ningú i el més probable és que quan hi torni ho trobi tot igual.

Fa una nit freda, amb les ratxes d'aire tan pròpies de la vall de Mèxic. A les deu de la nit, l'avinguda de "San Juan de Le-

Il·lustració de GIMENEZ BOTEY

trán" comença a declinar i la poca gent que hi transita ho fa silenciosament; el xerricar de les rodes d'un tramvia i el so apagat d'una música mecànica acompanyen els pensaments de Trinidad. La Lupe viu al barri de "Portales" i ell s'encamina cap a la parada de l'òmnibus que el conduirà fins allí. I reflexiona, de la manera desmanyotada que li és permesa; clou els ulls i s'imagina la figura de la Lupe, que sempre sembla que vagi a mig vestir, amb aquell gest tan seu d'estirar-se la roba perquè no li surti un pit.

Pel camí, els sotracs del vehicle l'ajuden a enfonsar-se en una somnolència agradable. El petit turment de no poder donar forma a una idea que li vagareja pel cervell, el té inquiet, però d'una manera atenuada, llunyana.

Baixa de l'òmnibus, travessa dos carrers i entra a la casa de veïnat de la Lupe; creua el pati apartant roba estesa humida i s'ha d'ajupir dues vegades perquè els filferros li fan caure el barret. Al replà de l'escala trepitja un gos, que el sobressalta i l'irrita fins el punt de llençar-lo contra un safareig d'una puntada de peu.

Dóna tres cops a la porta, tan febles que no els pot sentir ningú. Espera, espera pacientment i al cap d'uns quants minuts torna a trucar, amb la mateixa timidesa. La tercera vegada colpeja amb més força i a dins s'encén un llum. La porta s'entreobre i ell diu:

—Sóc Trinidad Romero.

La dona el fa passar. Porta un vestit cenvit, que s'ha posat a correcuita, i res més a sota. Trinidad se la mira, resseguint-la lentament amb els ulls; ella alça els braços per arreglar-se els cabells i l'home li contempla les aixelles amb admiració. La Lupe somriu:

—Quin miracle!

—Doncs venia a dir que el Lalo ja s'ha mort...

Ella deixa caure una agulla de ganxo que aguantava amb les dents i esbatana els ulls. Es queda quieta una bona estona i després pregunta:

—Però com? Què ha passat?

—Estava de Déu. Se l'ha emportat la trampa.

Això ho explica tot i la Lupe s'aclofa damunt d'una cadira, agafant-se el cap amb les mans. "Ara que ens anàvem a casar per les dues lleis", diu entre sanglots. I ell, que volia replicar alguna cosa, es domina per no tacar la memòria del difunt. Mentre respecta el dolor de la dona —ara silenciós— Trinidad es fixa amb un retrat de Lalo penjat a la paret. "Així que podràs, te'n faràs fer un d'igual". La idea el fa somriure, però un sentiment confús de delicadesa l'obliga a tapar-se la cara amb el barret.

—A quina Creu el tenen? A la verda o la roja? —pregunta la Lupe.

—A cap.

—Però on és?

—Qui sap!...

—Doncs l'hem de vetllar. Nosaltres som gent. Algú deu saber on és.

—No. No se sap. Ja veus com era de reservat i de difícil d'entendre, de vegades.

—Però es segur que s'ha mort?

—Segurissim. Mira...

Li allarga la cartilla militar de Lalo, i la presència d'un document oficial, encara que no necessàriament relacionat, li fa desaparèixer tots els dubtes.

Trinidad, tot arrugant el barret amb les mans, diu amb un aire impersonal:

—Jo deia que algú hauria de venir a viure aquí...

—Sí, és clar. Una pobra dona, tota sola... I, a més, la despesa de la casa...

—Quan puja?

—Quatre pesos diaris.

Ell abaixa els ulls i pensa durant una bona estona. Després es mira la Lupe i tracta d'endevinar la seva carn forta i bruna sota la poca roba.

—A mi em convindria —diu finalment.

—Però fixa't, el Lalo, tan complert, ara que ens anàvem a casar per les dues lleis...

—Més endavant, si ens avenim, ens podríem casar pel civil. Per l'església no, perquè la meva senyora encara viu. Ja saps que quan la vaig treure de casa se'n va anar a Querétaro, amb una germana seva.

—Sí, és clar.

Trinidad es va impacientant i a mesura que la conversa s'allarga suporta menys l'espera. Ja no pot més: s'acosta a la Lupe i,

d'una bursada, li esquinça el vestit. Pugnen breument i ell l'ajeu a terra. Li dóna un cop fort a la cara, amb la mà closa, i ella cedeix.

A l'endemà, de bon matí, Trinidad surt al carrer. Té una idea fixa: quatre pesos diaris no els donarà pas; tres i mig, o millor encara tres de justos li semblen una quantitat raonable.

Arriba a l'obra abans que els primers obrers i constata que ningú no hi ha entrat durant la seva absència. Mira de reüll el fossat i, lentament, s'apodera d'ell la sensació de la pròpia importància. Es llest i valent. Somriu només amb la meitat de la boca, perquè té el sentiment profund, ancestral, de dissimular les seves emocions.

Va arribant la gent, i un dels capatassos pregunta:

—Qui ha tocat aquesta rasa?

—Qui sap!

El capatàs no pregunta res més i les brigades es posen a treballar. Al cap de poc temps el petit escenari ha sofert una transformació prou gran perquè, quan arribi l'arquitecte, no pugui sospitar res. En confegir aquest pensament, Trinidad té un record amb una espurna de tendresa per Lalo: "Aquí descansarà bé, pobret." I com que els fonaments estan beneïts, li fa l'efecte que no li faltarà res.

Normalment, així que arriben els homes a l'obra, Trinidad se'n va. Però els dies de paga, com avui, ha d'esperar l'arquitecte amb els diners i les hores li semblen particularment llargues. Ara es distreu pensant en la Lupe i repassa la intimitat compartida. Torna a somriure d'aquella manera lleu.

Heus ací que no ve l'arquitecte, i en lloc seu acut l'ajudant, amb una cartera negra sota el braç. S'asseu davant d'una taula i comença a ordenar els sobres que contenen els sous. Trinidad s'hi acosta sense presses, es descobreix i recorda que, com que ell ja ha acabat la seva feina, el paguen sempre abans que els altres. L'ajudant no coneix ben bé les coses, però no ho vol donar a entendre i aparenta un gran aplom. Separa una bossa de les altres i llegeix:

—Armida Morales?

Trinidad no afirma ni nega. El seu mutisme respectuós tant pot significar una cosa com l'altra i ell espera sempre algun avantatge que no representi esforç. L'ajudant li dóna el sobre i ell estampa una signatura il·legible a la llibreta que li allarguen.

Armida Morales és el guardià del material i en el sobre hi ha vint pesos més dels que correspondrien a Trinidad. Ell ja sap que l'error es descobrirà aviat i que li demanaran comptes. Però, qui sap! Dirà que no sap res de res i es defensarà emparant-se amb la seva ignorància. El que cal és despendre els diners de seguida, perquè quan se n'adonin ja no hi hagi res a fer. Que els hi descomptin en dues setmanes, si volen!...

Li ve la idea de comprar un regal per la Lupe i es dirigeix cap a una argenteria per davant de la qual passa sovint. L'amo de la botiga, des de darrera el taulell, discuteix amb un inspector d'hisenda i està visiblement excitat. Gairebé sense veure'l, despatxa a Trinidad, que tria un braçalet amb monedes penjades i paga amb un bitllet de cinquanta pesos. El botiguer li torna el canvi, tan d'esma que li dóna deu pesos de més. Trinidad ho veu però no s'immuta: agafa els diners i els posa al sobre amb un aire tot natural.

A fora, es congratula altra vegada del seu avisament. I pensa de sobte quelcom que li sembla degut: si les coses continuen anant-li de cara, portarà un ciri a la Verge d'Acatitlan.

Abans de seguir camí, amb les seves passes curtes i el seu posat humil, Trinidad referma el compromís treient-se el barret de palma i senyant-se devotament amb la bossa de la paga.

RETROBAMENT? NO RES!

PER XAVIER CASP

A Josep Sanç Moia

Es trobaren al tramvia. Feia molts anys que no s'havien vist. No obstant, la mirada d'ell, escrutadora, semblava dir que no hi havia dubte que era ella. I era ella, certament, perquè la mirada d'ella en somrís, assegurava que era ell.

Ell la va mirar amb una vaguetat de girar-se cap als records i pensava que faria, tot just, quinze anys que no l'havia vista. Recordava que quan ell, per sotracs difícils de família, va haver d'entrar, quan tenia setze anys, d'aprenent a una botiga de robes, la va veure pujar cap al taller del modista famós de la mateixa casa. Li féu tal impressió la bellesa lenta d'ella, que no resistí preguntar qui era; els companys l'informaren, entre exclamacions llengua-enganxades i ganyotes felines, que era la model principal del modista; hi convingueren que ella eren vint-i-quatre anys que concretaven, almenys, vint-i-quatre segles d'estilització femenina. Des d'aquell dia, ell, quan es feia l'hora d'arribar ella, deixava d'espolsar les cadires —una de les seues feines matineres que més el ruboritzava— i esperava, peuplantat, a veure-la passar. Quan s'adonà que ella li acceptava l'admiració, s'atreví a matisar la mirada. ¡Ah, com treballava la seua imaginació en una bogeria d'aventures amoroses! Sempre ella com a finalitat. I sofria mirant-se a l'espill, perquè encara a penes si començava a eixir-li el pèl de barba. S'ofenia ell mateix cavil·lant que ella, des dels magnífics vint-i-quatre anys, el veuria a ell un insignificant xicon de setze. Era aquell primer amor impossible, que tothom sent de més o menys infant, per una dona més o menys —sempre més que menys— entrada en anys; era aquell amor tan unilateral com callat, del qual hom serva tota la vida com una mel verge, mercès a què l'heroïcitat alada, sense sentit, del primer amor, mai no troba —ni demana— reciprocitat. I un dia, el de més joia que recordava, en passar, ella li digué: "¡Hola!", amb un somrís il·luminat que encara li durava quan, en abastar el replanell, es girà a mirar-lo.

Després, la guerra. I ja no es veieren més, fins ara.

Ell seguia mirant-la. Sí, era ella, però els quinze anys no havien passat endebades. Potser hauria sofert o s'hauria casat i tindria ja tres o quatre fills, perquè era la mateixa bellesa, però no assaonada com calia esperar, sinó desvencillada amb una llei de derrota. Als trenta-nou anys, pensava, podria haver-la trobada com una poma madura del tot, però invitant al mos des de la rama amb un pressentiment de suc total; i la trobava poma madura, sí, però caiguda a terra qui sap per quin vent. No, no li feia denteta amb un abelliment de furt, sinó una mena d'estendre les mans a recollir-la. Perquè hi havia terra, ben segur, en la vida d'ella. Terra que afeixugava les línies cansant els sentiments, terra que ensorrava l'instint.

I s'enutjà de pensar així. Ara ell era un home i ella era una dona; tots dos estaven encabits en aqueix tombant de la vida on llurs vuit anys de diferència no són cap abisme ni tan sols cap pedra. Ell mateix, ben sovint perdia els ulls sobre alguna jove de vint-i-tres anys i encara de menys. Però, d'alguna de trenta-nou? Bah! Era una vulgaritat pensar que els jovenets s'enamoren de les d'edat i els d'edat de les jovenetes. No, no era aço, puix ella creia trobar-se al bell punt de l'equilibri. Només que aquella dona mai no havia estat una bellesa esclatant i, és clar, el rebregament del viure no exerceix igual sobre una magnòlia que sobre una viola. I per què no sobre una camèlia? Perquè recordava que en el delit dels seus setze anys, ell no trobà millor nom per a ella que Margarida Gautier; era natural. Com no ho havia recordat tot d'una? Hi havia en ella una escaiença de camèlia a l'endemà del ball, sí, una minva d'aspectes massa eventuals. No cal més que repassar en comparança: el front que te-

Il·lustració de J. GIMENEZ GIMENEZ

nia aleshores un vellut lluminosament tranquil de carn de nards, ara era limitat de clarobscurs, encongit de concrecions; els ulls que tenien irisacions d'aigua corrent, ara tenien verdor estancada de fons remenats; les galtes que tenien seda tendra de préssec sà, ara mostraven superfícies de pergamí resignat; el nas, amb decisions vibrants, ara en pausa d'obligacions; els llavis —ah, els llavis!— potser eren la sola veritat que li restava imperativa; el bust, sobretot el bust, que era l'agilitat voluptuosa dels somnis, ara feia un decandit posat de servitud...

Ella, mentre, també se'l mirava cercant, entre la realitat triomfant d'ell, aquella vigoria anunciada d'aleshores, vigoria que llavors no inspirava tracte sinó revelació, que no implicava acte sinó voluntat, que no era resposta exigent sinó mirall sorprès. I ara, a canvi, se'l veia home, home dret de dins enfora, se'l veia no vorera admirada sinó centre potenciat. Se'l veia alçat com un domini incapaç d'acceptació i segur de conquesta. I ella es preguntava com era possible que aleshores no se l'endevinàs camí d'ara. No, si gairebé no semblava el mateix: aquella mirada que en aquell temps la rebia, mirada estesa als seus peus com una catifa d'oferiments, que ella no trepitjava alant les seues passes, ara l'envoltava, tota nua, com una túnica d'acaronats desigs; aquells llavis de somrís sense sang, ara eren una ferida coral; aquell posat suau de silenci espectant, ara era un himne al goig. I ella seguia preguntant-se si encara ell se la miraria amb aquella admiració o si aquella admiració ara, esdevinguda homenenca, li encomanaria conseqüències immediates, atreviments de venes irreductibles. I ella, inconscientment, es repassà, en la memòria rabent, les traïdories del temps sobre el seu cos. La seua vida, anguniosament necessària, no podia escondir-la, d'un tret, cor endins només; ell la indagava i ella havia d'aixoplugar-se en el seu cos d'ara, delida presència d'aquell cos seu del record. I per primera vegada s'ablamà de rebel·lia contra el vessant irremeiable de la seua realitat. La llàstima d'ella mateixa l'enrojolà amb un calfred insospitat. I ja s'aturava pensant que el mateix vestit que portava no l'afavoria gens, i es mirà les mans i les enretirà, no fos que ell s'adonàs de l'aparença de tantes escurades i rentaments diaris... Per què?, es preguntà amb un escarafall de vanitat. Es que, desmillorada i tot, no era bella per natural? Es redreçà amb un repte a l'actualitat, però fou un instant només, perquè en la vaguetat de la mirada d'ell, ella es sentia deixatada; no era a ella a la que ell mirava, sinó a l'altra ella, aquella ensenyorida de línies que ara ell, davant la presència difosa, cercava amb il·lusió de cosa perduda que el record —n'estava certa— encara desproporcionaria més la comparança. Es massa difícil vèncer un bon record quan, no esgotat, es serva amb l'aureola de les possibilitats... I justament ara, ara que ella, en retrobar-lo, el sentia com un alè migdial, sense aquella diferència insubornable d'aleshores; ara que ella no el retrobava, sinó que el trobava fet un vi valent per al qual ella de tan bon grat es faria vas... Sí, vas on només ell posaria els llavis...

Però s'aixecà precipitadament; el tramvia havia arribat on ella anava. Calia baixar. En passar per davant d'ell, no resistí la temptació de somriure dient: "Hola!" Ell, atorrollat, ni tan sols respongué; pensà que li havia dit "Hola!" somrient, igual, igual com aquell dia joiós...

I s'adonà, sorprès, que ell hauria hagut de baixar feia tres parades. Com era possible? El tramvia reprengué la marxa, mentre ell, quiet, pensava... que era deliciós deixar-se dur.

(De *Proses en carn*. Editorial Torre. València, 1952.)

L'ESGOTAT

Per damunt les grisors quotidianes,
per damunt les quimeres que se'n van
amb mortalla de tèrboles onades,
entre les runes del daler més gran
i sota el vol de l'última esperança,
la teva llum s'atansa.

En el teu si d'alades absorcions
sagnant i tot el meu voler reposa,
però no gosa
lliurar-me al somni d'amples horitzons.
Dintre de l'arca del meu cor madur
els amples horitzons els tanques tu.

S'han esmussat les llances combatives,
es rovellen les fletxes al buirac,
ja no sento aquell foc a les genives
ni dels espais immensos l'afalac.
La verdor de les prades se m'esgota
i no rebrota.

La teva llum, la sola que m'ajuda,
amb la força passiva del puntal,
a que la muda
presència del passat no em faci mal,
la prenc al front, oberta cada mà,
en tant que l'infinit s'estén en va.

JOSEP M. MURIÀ

DESIG AMB BESOS

Cada rama se'n va mirant la terra
per oferir les roses de la sang.
Als ulls de cada rama involuntària,
s'adorm el vesprejar
entre cançons de galtes.

Quin arcàngel
tremola la blanura de les mans!

I les mans te les guarde presoneres
—gavines del meu cel—. Perfil de maig
entre les rames tendres; entre fulles;
entre espigues a besos.

Cada dia
un rosari de lliris, un aguait
de dur a Déu als llavis de la vida.

I que esgarrats
ens duu la primavera els primers besos.

Les plomes dels ocells només són draps
del teu vestit. Serena d'esperances
entre xiprers i versos, vas tornant.

Als llavis meus està la teua llàgrima.
Tu dus als ulls el meu primer afany.

Qui sap si Déu tremolarà les rames
per oferir les roses de la sang!

RAFAEL VILLAR

RESURRECCIÓ

Germana pols, jo no em planyo que al terme
de ma ruta tu em prenguis novament.
Vindré submís. Exulto per saber-me
pols del món, alenant per un moment.

Qui diu que és càstig retornar a l'inici
i t'anomena, terra amiga, Mort?
Si el nostre cos és nat de ton desfici
d'emmirallar en uns ulls el teu pit fort!

Miro a l'entorn i és ma carn el que veig:
carn de planura fèrtil, de muntanya
erecta com el seny. Visc el panteix
que ritma el mar i el meu cor acompanya.

I jo —pols— a la pols torno el present
dels meus sentits, perquè amb ells, una mica,
copsi l'encís del seu cos, que no sent.
I llavors, en mon si, la pols es vivifica.

... Després, no temo gens el meu desti,
ni penso si la mort triga o no triga.
Germana pols: sóc teu! Ulls a venir
sabran trobar-me, calm, en una espiga.

LLUÍS DE RIALP

ELEGIES DE BIERVILLE

PER DOMÈNEC GUANSÉ

(Continuació)

És prou conegut i analitzat el fenomen psicològic de la tristesa i la melangia que, revertides als seus orígens, es resolen en tendresa i exacerbada sensualitat. És davant de les destruccions i de l'anorreament de tot el que més s'estima, que les més profundes reserves vitals prenen una sobtada efervescència per a ajudar-nos a superar "les mortals veritats" i salvar-nos. ¡Quants exiliats no han conegut així, pels camins de l'èxode, enfrontats amb la incertesa, entre els dolors de la separació i els vels de la llunyania tan semblants als de la mort, les hores més intenses i plenes de llurs vides, le màximes exaltacions dels sentits! El poeta, pres en aquests sentiments, veu embellir-se les arbredes profundes dels boscos de Bierville i, en l'esplendor de "l'hora lenta", prefigurar-s'hi les més belles imatges com un record de marbres antics que tot d'una animés una sang jovenívola:

Ella somriu. La sang jovenil del món torna a [córrer,
salta, brusca, amb el salt de la magnífica, i va
temps avall, cap a sols més maduts —i ella neda, [oh ritme!
cap a l'estiu excessiu— ella i els déus i els [meus ulls!

"La sang jovenil", "els sols més maduts", "la idea d'un món fet per a l'estiu i el triomf fastuós de la terra i l'esplendor fluvial", el retorn a la dona "pel subtil esglai de tocar com un fruit la divina dolçor reservada d'un absolut oblit que és nodriment i valor"; l'espera de la nit per a "arribar a l'esposa secreta" "i ésser l'un per l'altre un do amorós del misteri"; "la sang que ens és comuna en l'amor", "la doble veu sobre el mateix instrument d'un destí compartit", i la mort que "separar no podria el que ha fet un sol cant per a l'orella dels déus" i "l'abundància de flor que dilapida el seu maig"... fan, entre una fuga d'ors i flames, que els versos de les *Elegies* siguin d'entre els més ardents i apassionats de la nostra lírica. El poeta s'hi mostra savi en totes les experiències dels sentits, en les exaltacions precursores i en les defallences. Les seves mans, com les dels amants angèlics que exalta, semblen "dolces amb insistència imperiosa de flama":

... Una abundància collir
que excedeix reialment la vostra reial desmesura.

Però no basta per al seu conhort tanta ardència. Vol encara l'alegria i el risc:

I m'és dolç de comprendre que, dels feliços, [agraden
únicament als déus els que han volgut, com [els déus,
sota el llit amorós i l'onada inestable i, bevent-los
les rialles, els vents que han mesurat el gran [freu.

Aquesta joia de sentir-se déu entre els déus, l'alenada pagana que tonifica les *Elegies* que d'un "incert abril" van cap a un juny que generosament hi madura; el seu anhel de plenitud:

Clou-te cúpula verda per sobre el meu cap cris- [tal·lina!

són una de les causes —una només— que hi barra l'entrada a la desesperança; una de les causes de la salut moral, gairebé física, que es respira en les *Elegies*.

Però ens avancem a l'ordre dels sentiments que s'hi despleguen. Si tota elegia és, essencialment, record, nodriment de records, enyor d'una esplendor perduda, d'un goig malmés i un noble somni esvaït, ¿què evocarà el poeta tot just retrobat en un recer estable?... ¿Què albiren els seus ulls entre les arbredes profundes?

Súnion! T'evocaré de lluny amb un crit d'alegria,
tu i el teu sol lleial, rei de la mar i del vent.

¿Per què és Súnion on dirigeix la vista i el cor?... ¿Per què un promontori d'Atenes, per molt significatiu que sigui en la cultura grega, és el que congria els seus records i els exalta?... ¿Per què concreta, en el moment de la desfeta comuna, el seu personal enyor en unes roques i unes columnes hel·lèniques?...

Molts el concreten en una mica de blau i de verd tendres. Necessiten per a donar-li forma el perfil d'una muntanya, el dibuix d'un rierol, les quimèriques arquitectures del poble nadiu. ¿Per què no ha triat el poeta unes semblants imatges si volia que el seu enyor fos l'enyor de tots?... No ha triat. La imatge es presenta d'una manera massa espontània, vehement, i no es tracta, per tant, d'una deliberada elecció. Es amb un impuls espontani de l'esperit que s'hi dirigeix anhelant. I en embolcallar així l'objecte que l'apassiona, no sols amb els vels de la distància, sinó també amb els vels més absoluts del temps, el seu cant s'investeix d'una forma mítica que el fa més secret i transcendent. ¿I què millor podria evocar-nos, en aquest retorn al més íntim de si mateix, que el bressol de la seva cultura i de totes les nostres formes de cultura, simbolitzades en unes roques i uns marbres indestructibles pel temps, pel nostre efímer temps, i una mar eterna, solcada pel seu prudent i paternal Ulisses?... ¿I què millor oferir-nos que aqueixa "sal exaltada" amb la qual tantes coses a punt de perdre's hauria volgut preservar, i d'on emanen els motius essencials del seu orgull i de fe en una pervivència col·lectiva:

pel teu record, que em dreça, feliç de sal [exaltada,
amb el teu marbre absolut, noble i antic jo [com ell.

Enyor massa intel·lectual per a interpretar l'enyor de tots?... Si hi pensem una mica! ¿És ben bé una mica de blau i de verd tendres només el que enyorem?... Quan ens trobem en terra estranya i un grup de compatriotes es reuneix, què és el que es proposa?... Per invàlids que se sentin, es disposen a restaurar les formes de vida a les quals estaven avesats, restablir uns costums, una manera d'expresar-se i d'entendre's, mantenir unes tradicions familiars i socials... En summa, refer com sigui, mal que sigui matusserament, una tradició, una cultura i preservar-se de la dissolució en el seu àmbit moral. Fins i tot, ¿què els enorgulleix davant dels estranys allí on els estranys són ells?... ¿Quina història els expliquen o tracten d'explicar-los?... És, doncs, l'enyor de tots el mateix que batega sublimat en el mite de les *Elegies*. Súnion?... No importa quin sigui el nom del temple mutilat que per a nosaltres vetlla "blanc en l'altura":

pel mariner, que per tu veu ben girat el seu [rumb;
per l'embriac del teu nom, que a través de la [nua garriga
ve a cercar-te, extrem com la certesa dels déus;
per l'exiliat que entre arbredes fosques t'albira súbitament, oh precís, oh fantasmal! i coneix
per ta força la força que el salva als cops de [fortuna,
ric del que ha donat, i en sa ruïna tan pur.

I és d'observar la persistència amb que el mot *pur* apareix en les *Elegies*. I no hi ha excessiva insistència en el seu ús, pels sentits diferents amb què és emprat. Pur hi significa, com en l'estrofa copiada, desprenyiment de tota escòria; significa anhel d'absolut, aspiració metafísica; significa primigènia innocència, beutat impoluta, plenitud amorosa, extrema rigor en les obres, perfecció... I en cap altra paraula no revela millor el seu esperit, el seu recòndit i obstinat afany d'autenticitat. Ser autèntic, ser ell mateix és el que l'impulsa no sols en les *Elegies*, sinó en tota la seva obra, i el que determina la seva actitud d'home i de poeta. En la més fonda intimitat, és aquest el nucli vital de la seva rabiosa revolta i el que ha fet sorgir el seu cant elegíac. L'home i el poeta són en ell indissolubles. La seva poesia no és mai escrita al marge, sinó des del mateix centre vital. Adhuc més que inspirar-se, irradia.

L'*Elegia* que comença amb una de les més suggestives imatges suscitades en la lírica moderna.

Com a l'atzar el bus dins l'obaga volta marina
fa el seu vol invertit, amb l'esperança anhelant
de la gran perla perfecta que li serà salvadora,

és d'entre els seus poemes —el poema per l'autor mateix esperat— que millor ens revela i explica l'exigent afany de trobar i trobar-se: de trobar "la gran perla perfecta", "l'incalculable mot", naturalment, "pur". Descendirà, en el seu afany d'introspecció, "somni per somni avall", cada vegada més endins, per descobrir la deu de "la rialla feliç que allibera", alhora que "les mortals veritats", les més pures forces

originàries, la gènesi, en summa, de la creació poètica. Poques vegades s'haurà explicat millor un poeta —lúcid en la seva embriaguesa— i poques vegades serà tan difícil —o inútil— explicar-lo. Retinguem, només, per a prosseguir, l'eco feliç dels darrers mots que clouen el poema: "Recordant; sense saber: recordant". Car tot és memòria, record transfigurat pel somni, en les *Elegies de Bierville* com, simplement, en tota *Elegia:* record que es vol salvar de la mort amb vida renovada. Per aquesta força del record, les *Elegies* congrien el més bell i preuat d'una tradició al voltant d'una causa, de la nostra causa; tot el que ens pot ser salvador en un tèrbol present. I, més enllà, de la nostra causa per a totes les causes fraternes, en un tombant temible per als marbres més purs. Els símbols que hi evoca poden canviar-se. Són els que són per íntims motius personals que fan més sincer i ressonat el seu clam. Contribueixen, a més, a fer més clar el sentit de les *Elegies* i els presta un vague lligam èpic que no acaba de cenyir-les: Súnion, la Flamejant, les Rosades, la Cova profunda on Ulisses guardà els seus tresors, temple de Delfos o de Posseïdon, Salamina vermella... No importa. El que cerca el poeta és trobar la roca indestructible on bastir la ciutat que, "militant i triomfant", posseeix en idea, i per al qual:

no calia victòria amb humilació de reialmes
ni importava un ponent buit de la fuga i la [sang,
perquè fos deixada en el solc incansable dels [segles
la furiosa llavor per al meu ésser civil.

Salamina vermella! Cap declaració nacional o política, cap tomba flamejant no és més significativa. No hi ha en aquesta *Elegia* paraules de banal efecte. Cadascuna és una perla triada i arrodonida per a coronar el monument de la nostra poesia civil. Respon al més profund sentiment secular del nostre poble. Però ja hem vist, a través d'aquests comentaris que sovint contra el nostre delit només són que cita o paràfrasi, si n'és de prudent l'autor en advertir que els mots són insubstituïbles per a explicar un poema. Ningú no s'explica millor que el poeta, i sols qui vol, més encara que qui pot, comprendrà:

La llibertat conquerida en l'apassionada recerca
del que és ver i el que és just, i amb sobrepreu [de dolor,
ens ensenyàreu que on sigui del món que és [salvada, se salva
per al llinatge tot dels qui la volen guanyar;
i que si en lloc és vençuda i la seva llum és [coberta
per la tempesta o la nit, tota la terra en sofreix.

Però el poeta sap també que per molt fosca que sigui la nit i espesses les tenebres, l'esperança és més forta:

...per a molts sembla d'antuvi una fe;
sols que té menys espera i arranca de tots els [exilis
cap al seu crit, i els batuts van retrobant-se [soldats.

L'exili fou potser per a Carles Riba molt llarg. Per a altres mesures, molt breu. En certa manera només un gest simbòlic: simbòlic i necessari, ja que sense aquest gest tan fecund que per a ell es convertí en una benedicció, tota la seva vida hauria pres una significació diferent. L'exili equival, per al traductor de l'*Odissea,* a la seva personal odissea. D'ací els ecos que hi ressonen en les *Elegies:*

He navegat com Ulisses pel noble mar que separa,
amb un titànic somrís d'obediència a l'atzur...

Però de l'*Odissea* el que més l'interessa és el retorn. Sense retorn, tota odissea —i les *Elegies*— restaria incompleta. I un exili sense retorn o esperança de retorn, no tindria sentit:

Sobre la rosa dels astres, set vents, atònits, [deixaven
que n'exultés un de sol, el decretat pel retorn.

I cal que cada exiliat vetlli sempre en espera que bufi aquest vent. No pas perquè el retorn s'imposi ara o adés. No pas perquè sigui obligatori. No pas perquè no calgui condicionar-lo a unes determinades exigències. El que cal és que l'exiliat en mantingui l'esperança; que conservi fermament la voluntat de retorn. Gairebé, diria, la vocació de retorn. Sense aquesta vocació (mal que hom sàpiga, de vegades, en examinar fredament la realitat que la vocació

serà frustrada) dilapidaríem el nostre tresor:

Oh tresor, tan real que podria triar-lo i comp-
[tar-lo!

Ulisses, el prudent Ulisses, ho sabia i el seu epígon també:

Mentre, però, no seré rei de ma última pau,
me'l guardaran les nimfes gentils que teixeixen
[amb lenta
trama de porpra i cristall els pertinaços ordits
dels invisibles corrents, dins l'obac obrador sub-
[terrani
on l'abella de l'erm va, esmunyedissa, a fè
[el rusc.

I ens cal ser, afanyosos nosaltres mateixos, nimfa i abella. ¿No és per a imitar-les que foren escrites les *Elegies?*

Es curiós observar com els poetes nats d'un mateix tronc, es passen els uns als altres les intencions. No obeeixen sempre, enquimerats, al propòsit clàssic de perfer o superar l'anterior. Com en aquest cas es tracta, més sovint, de la circulació d'una idèntica saba. Verdaguer en *L'Atlàntida* emprenia l'aventura de relligar els mites hel·lènics amb el geni del cristianisme. Molts, per aquest motiu, van acusar-lo de mancar a la unitat del poema. Riba, sense pensar segurament en Verdaguer, repeteix l'aventura. El poeta de *L'Atlàntida* trobà la soldadura en el record d'un temple bastit vora de Gades, on s'adorava la idea d'un Déu sense imatge, en lloc de la imatge dels déus. El poeta de les *Elegies* no se satisfà tampoc amb els déus pagans. Mal que no hagués estat creient, una tan lleugera conformitat hauria constituït un error en qui congria tota una tradició al voltant d'una causa. ¿No és per fallar-los la visió, per no comprendre com Riba i Verdaguer la unicitat de la nostra cultura, que alguns han errat el camí i que, més papistes que el Papa, per voler només ser cristians, han esdevingut corifeus d'un paganisme més germànic que hel·lènic?... Riba no es deixa enganyar perquè ha begut més que tots en les fonts originàries. La soldadura que Verdaguer verifica a través del temple de Gades, ell l'opera per transfusió en el seu somni meravellós "a la porta oberta de l'Ombra".

Si fins ací, a despit d'alguns senyals precursors, a despit de "la mort més enllà de la mort", el podíem haver cregut immers en un sentiment pagà de l'existència, en arribar en aquest punt, la seva set d'eternitat i la seva esperança de resurrecció en una vida més pura, s'afirma amb un fervor esclatant. El seu somni de la mort, "canvi o naixença era igual", és per essència, molt més que en Maragall encara, el d'una mort cristiana. L'enyor hi pren una dimensió vertical que ens fa tocar el nucli més íntim, més dolç i més viu de tot veritable enyor. D'ací els fosforescents paisatges lunars i aurorals que se li susciten, d'una inefable bellesa, sense parió en la nostra lírica. Retornant al més autèntic, al més antic d'ell mateix,

Com et vaig reconèixer, memòria, perdut arxi-
[pèlag...

el corprèn un sentiment infantil de pura tendresa:

la que l'exiliat sent de vegades, molt lluny,
quan li sembla, i el puny, que la infància el plo-
[ra, i el vespre
l'acompanya amb el plany d'una campana
[innocent.

¿Es possible de condensar més i millor el sentiment total, desolat, de la nostàlgia que en l'onomatopeia d'unes al·literacions tan suggestives?

Per la màgia infantil d'aquesta *Elegia*, hem pensat, de sobte, en Rimbaud, mal que, llevat de la màgia, tot sigui al revés de Rimbaud. A la seva revolta sarcàstica contra la mort, Riba oposa el sentiment de la salvació; al gust de recrear els mites per a dubtar-ne o destruir-los, l'acontentament i gaubança en el mite refet:

i no és pas distret de l'estranya delícia, que penso
en el xinès subtil, d'ànima ardent, que té els
[ulls
fits en la xifra complexa del seu poema i l'abraça
tot a cada instant mentre en deslliga els sons
[purs.

A través del somni amb Orfeu, la unitat de les dues vessants és cimerada. Però l'eco d'aquesta elegia es perllonga en la següent i gairebé darrera, com si el poeta es construís en el més alt de la torre el seu cloquer:

cloquer amb sons d'antigues campanes d'un temple on "tot fos amor", on hagués orat Ramon Llull. Ja no seran els déus que usen d'ell, sinó "Algú" que s'hi havia "tot de sobte estimat":

. . . Comprenc, més enllà del silenci
! ah! més enllà del meu cor. que l'invisible [Vivent
que es coronà de mi i del meu crit gloriós, no em [va prendre
com un alberg de pas per al seu goig foras- [ter. . .

No haurà estat l'atzar només el que, de bon començament, ens ha dut a la memòria el nom de Sant Joan de la Creu. Ni és per una mecànica associació d'idees que hem citat Ramon Llull, un altre gran poeta espiritual i metafòric. Tota ardència es conjuga. I els "perfectes amants" en trascendir en l'única "imatge adient" transfereixen a un pla espiritual, místic, l'alenada ardent de les *Elegies*. I heus ací el segon i definitiu motiu per al poeta, de la salut moral i corporal mantinguda en el seu cant.

Mal que ho hàgim en un moment suggerit, les *Elegies* no evoquen la imatge d'un temple. La imatge que ens evoquen és la mateixa del bosc de Bierville —o de Roissy-en-Brie—, amb els brancatges entrellaçats de les arbredes, vermelloses d'incendi en les tofes més altes, amb caminals encatifats per les tardors pretèrites i les renaixents primaveres, amb llacs insospitats en els tombants, com en la Faula, i ocells fabulosos i el record somniat de marbres mutilats. . . Com en el bosc els arbres, és impossible d'isolar cada una de les *Elegies*. Cada una necessita, per a ser completa, el brancatge de les altres, amb la riquesa que forma llur entrellaç indestriable. I és en conjunt que cal considerar-les per a abastar-ne la significació: un arbre mai no ens dóna en plenitud la idea del bosc.

¿Hauran, finalment, com vol el poeta "porpra viva en el crepuscle", "cor dins la fosca", arribat a "la pàtria expectant"?. . . Expectant! ¡Quina trèmula, nerviosa vida infon aquest qualificatiu al substantiu! No és ja la pàtria inerta que mirem amb enyor, sense que senti la nostra mirada, ans la pàtria que ens mira i vigila, trèmula de les nostres accions, esperançada de les nostres obres. Pel que en sabem, alguns allà dins, més que estimar-s'hi, s'hi han sentit enlluernats. La host enemiga ha fet una volta per a no topar-s'hi i seguir endavant. Però, verament, sols hauran arribat a la pàtria expectant per a aquells que siguin capaços d'estendre, amb amor, el respecte que la bellesa de les *Elegies* els imposa, a la causa roent que les inspira:

noms per a ser presents tan solament dins el foc.

En una llinda transcendent, les *Elegies* constitueixen un monument de dues façanes. L'una mira al passat i rep els reflexes d'un crepuscle que es va cloure amb resplendors de sang. L'altra mira al futur, l'alba que reneix de les cendres nocturnes en l'espera de ser de nou porpra viva.

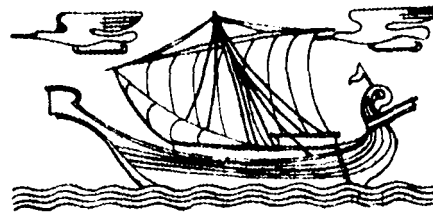

ÈOL

PER AGUSTÍ BARTRA

Deslligaren el sac, i tots els vents s'escaparen. (*Odissea.*)

A L'ALBA arribà a l'illa...

De bocaterrosa, arrapant-se amb una mà al cim nevat de la muntanya més alta i amb l'altra engrapant el caire d'un promontori, Èol descansà una estona, amb els ulls ben oberts, malgrat que la llum del sol ixent l'enlluernava, panteixant i impacient per a seguir la marxa començada feia algunes hores enmig de la vastitud de la mar, d'on s'havia despertat presa de la súbita pruïja de fugir, de córrer no sabia cap a quins tiranys, a l'encalç de l'alenada que es desbordava de tot el seu ésser, atret per la misteriosa crida dels horitzons.

Tot d'una, estintolant-se amb els braços, es dreçà. Amb un brusc moviment del cap s'espolsà la mullena que regalimava dels seus llargs cabells, plegà un moment els dos braços damunt del pit i, sense tocar de peus a terra, féu tres giravolts i es llançà vers la blavor del cel matinal, cap a la mar, picant de mans tant per desentumir-se-les com per expressar la joia que el posseïa. En arribar a les dunes, s'ajupí a cordar-se les sandàlies, agafà al vol una gavina, se la posà sobre el muscle i, rient, començà a esllavissar-se a flor d'aigua, sentint que a cada passa que feia el seu poder creixia en amplada i altura. Cantant i xiulant, feia camí, distret, per la plana de la mar, ara etzibant una puntada de peu a una ona capdansera, ara ventant un ràpid calbot a un núvol endormiscat, sempre enllà i enlaire, embriagat de l'alegria d'ell mateix, com un geganti infant de vertigen i transparència que fugís amb la taronja del sol dins de la butxaca.

Sense aturar-se, es girà: l'illa, al lluny, semblava un plat d'or posat sobre una taula blava. Davant d'ell, l'horitzó començava a enfosquir-se de nuvolada. Èol havia deixat de cantar, però xiulava, baixet, amb les seves mil boques, i seguia caminant amb un adàgio a cada cama, movent-se amb el ritme de les ones que s'agrisaven.

En caure-li la primera gota de pluja enmig del pit, s'estremí. Deixant de xiular, agafà per sota les ales la gavina que encara duia posada al muscle, i la llançà enlaire. Mentre, amb la testa alzinada, la veia allunyar-se, li caigueren dues gotes al rostre i, immediatament després, sentí com si algú li colpegés l'esquena amb un manoll d'algues mullades. Es girà, rabent, però només fou a temps de veure un ròssec brillant que s'esvaïa en escumejants torniols. Èol restà immòbil, mirant la taparada que s'havia anat espessint i tancava l'horitzó com una muralla. De sobte, el centre de la grisor semblà esquerdar-se, i en la part baixa de l'esvoranc, ran d'aigua, començà a moure's una vaga forma resplendent, com una imatge d'escuma i ruixim...

La pluja! Sí, ja venia la pluja, la noia d'aigua i de cel, pensà Èol, corbant-se i contenint l'alè. Oh córrer, córrer cap a ella, cap a la noia de braços frescos i mirada iridescent! Oh ésser Nord, Sud, Est i Oest en una mateixa dansa d'alegria! En atansar-s'hi, però, es desvià i, inclinant-se, va descriure un ample cercle entorn d'ella, que s'havia agenollat sobre la mar i es cobria amb un braç el rostre acalat, com si plorés. Èol rodà i rodà, fins que, ja ran d'ella, l'agafà pel canell, la féu alçar, estirant-la suaument, i després fugí dansant. Sense apressar-se, la pluja es posà a seguir-lo, caminant molt dreta, i quan s'adonà que Èol, rombollant, tornava, s'aturà a esperar-lo. I Èol, aquest cop, dansà amb ella, adés entrelligant-s'hi en afuades cabrioles, adés giravoltant follament damunt les puntes dels seus peus vertiginosos, o avançant separats i amb les dues mans unides enlaire, gronxant-se i girant, o sostenint-la per la cintura en un braç per tal de minvar-li el pes de les defallences —vinclada, ella, abandonant-se, esllanguida i trèmula, amb l'esparpillada cabellera colgant i ensorrant-se en la mar, espaordida i feliç erecta i vençuda per la pruïja d'ajeure's sota el seu plor interminable, adormir-se sota la carícia mortal del sol que faria de la seva mort

Il·lustració de GIMENEZ BOTEY

una nova ascensió; adollament i èxtasi, ell, ràfega i bram que morien en sospir i bes, posseïdor i fugisser, febre de follia i volandera escomesa, tan seva i inabastable, la noia de l'aigua!, tan única i multiplicada en miratges, d'una caiguda tan subtil, a vegades, que semblava pol·len després de la immensa flor del cel, i tan feixuga al cap d'uns moments, que hom diria que li havia davallat als braços l'arriada bandera gotejant del matí...

Estenent-se davant d'ell, entre filagarses boiroses, darrera la mar emblavida per un cel on brillava el sol, Èol ataüllava la costa, vers la qual s'adreçava d'esma des que havia perdut la pluja, després de l'abraçada més estreta. Cap cot, passà de la mar grisa i la mar blava. Una ombra de gavina fregà els seus peus blancs d'escuma. Consirós i trontollant, avançava cap a la terra, que semblava acostar-se i alçar per a ell les seves muntanyes. El sol pesava a la seva esquena com un sac d'algues calentes. La gavina, damunt mateix de la seva testa, esbategà d'ales, i en sentir-se Èol a la pell l'espolsim de fresques gotes, aixecà bruscament el cap... Oh! De muntanya a mar, enlaire en el cel puríssim, l'ànima de la pluja era una ala de set colors.

De nou alegre, amb peu lleuger i els braços alçats, Èol travessà els arenys; fent un gran salt es deixà caure damunt de l'herba flonja d'una devesa, hi tombarellejà una estona i, després, sense aturador, es desbocà per planes i pujols, gambà per cims fulgurants, escorcollà blavors celestes i s'enfonsà de mans en aigües tranquil·les... Encegat, arrossegant el bruit de tot allò que tocava, corria sense esgotar-se, esperonat per les bardisses, esgarrinxant-se amb els penells, eixugant-se el cos polsós amb una branca florida, ululant en els boscos, imprecant en els roquissars, esgrimint giràndoles de fulles grogues; de sobines, s'endormiscà sota atònits gira-sols, trenà les més allunyades fumarel·les, féu volar les formigues i caure les aus, sempre errant a l'atzar dels camins que obria amb la seva fúria, la seva joia o la seva follia, amb un cant o un bri a la boca, arrabassant trofeus de sol a les pedres i als arbres, penjant sons d'esquelles a les corol·les i omplint de perfums les esquelles, clamant per damunt de tot allò que amb ell clamava, sempre darrera d'ell mateix, despert en cadascun dels ecos innombrables que el seguien, cantant, xisclant i xiulant, enllà de les distàncies que s'ajupien, caient, girant i volant, i, finalment, tornant a la mar, a morir sota els astres que, per al seu anhel, brillaven en l'altura inaccessible de la nit com gotes de pluja gelada...

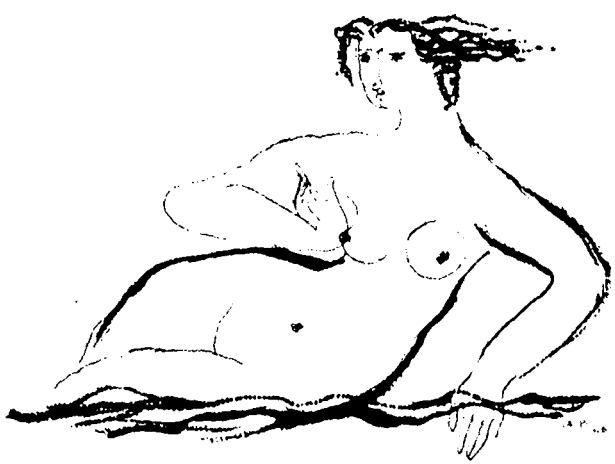

QUÈ ES LA LEPRA?

PEL DR. ANTONI PEYRÍ

La lepra ha deixat de ser el que era.

Es bo que aquest concepte sigui divulgat; cal propalar la bona nova de la curabilitat de la lepra, arrencar el gran públic dels xarlatans i acabar amb els dramatismes sobre temes de lepra tan explotats i falsejats per escriptors amants de truculències. Cal difondre en medis cultes la veritat sobre la lepra, tal com aconsellà la Secció d'Educació de la Comissió d'Epidemiologia del vè Congrés Internacional de Leprologia que tingué lloc a L'Havana l'any 1948.

I és oportú, a més a més, que se'n parli. Els progressos en leprologia porten un ritme accelerat i el món civilitzat se'n preocupa. Intentaré fer un esbós del que és encara un greu problema.

*

Què era la lepra?

La malaltia era coneguda del món antic. Fa 60 segles era descrita a Egipte; i 40 a Xina. A la Bíblia se'n fa referència en molts passatges de l'Antic i del Nou Testament. Probablement la humanitat la pateix des dels seus orígens (300,000 anys?), feta la salvetat de la mutació de les espècies, la dels gèrmens de les malalties infeccioses en el nostre cas.

A la Edat Mitja, Sant Jordi esdevé Patró dels leprosos. La llegenda i la història es confonen en tractar de Sant Jordi. Essent militar, es rebel·là contra Dioclesià quan aquest ordenà la persecució dels cristians, i fou condemnat a martiri, l'any 303, a Nicomèdia. Enterrat a Lídia, traslladat a França, qui sap si les seves restes foren dutes més tard a Terra Santa. Totes les Esglésies cristianes (i fins els mahometans) l'han venerat. Jacobus de Voragine en la seva *Llegenda Daurada* fa la història de Sant Jordi matant el drac, com si fos una recreació cristianitzada del mite de Perseus, heroi de l'Argòlida, fill de Zeus, matant el monstre marí per a deslliurar Andròmeda. I la lepra era a la Edat Mitja el terrible drac que destruïa la salut dels homes. Al Congrés Internacional que tingué lloc a Bergen l'any 1909 fou adoptada la imatge de Sant Jordi com emblema de la Associació Internacional de la Lepra

La lepra ha estat sovint confosa amb altres malalties. Exemple no pas massa vell de confusió és el relat que fa Lucas Alamán, en la seva *Historia de México*, de l'entrevista de Guerrero, a Teloloapan, al front del exèrcit *trigarante*, amb les forces insurgents d'Iturbide, el qual "no debió de quedar muy satisfecho por el extraño aspecto de los soldados, casi todos contagiados del horrible mal generalizado en las riberas del Mexcala, semejante a la lepra de los judíos. . ." I no era pas lepra el que aquells soldats patien.

Les migracions humanes han estat la causa del transport de la lepra d'un país a un altre. Així passà amb l'éxode dels hebreus, amb les guerres dels perses, grecs i romans; després, amb les Croades; després, amb la conquesta d'Amèrica.

Malaltia greu, no és estrany que de bon començament preocupés l'home en dos aspectes, els dos importantíssims: consideranla com contagiosa i com un càstig. Prova del que dic és el paràgraf del Levític, XIII, 45, on diu: "el leprós portarà els vestits esquinçats i anirà sense capell; cridarà «tacat, tacat»; viurà sol i en llocs apartats". Tampoc no és extrany que fos considerada com un càstig. L'home, amb la seva tendència a atribuir a éssers sobrenaturals els mals que pateix, quan no hi troba ni sospita una causa raonable, féu responsable la divinitat d'una malaltia mutilant, deformant, que li produïa uns dolors terribles. No podia ser un premi que li atorguessin els Déus; havia de ser un càstig. D'aquí el repudi, la condemna, la ignomínia, la marca d'infàmia, l'estigma que requeia sobre el malalt.

¿Com era possible, doncs, que una humanitat horroritzada canviés d'actitud davant del desconeixement de la causa real,

com avui sabem, que és la infecció leprosa? Així es comprèn que aquella creença perdurés un munt de segles, com un problema candent sense solució possible. I aquestes són les causes del tracte inhumà que s'ha donat al leprós: prohibició d'habitar i transitar per llocs públics, beure als rius, tocar objectes amb les mans, contestar en ésser cridat sense estar a sotavent per a no contaminar l'aire, obligació de portar vestits delators, campaneta de dia, fanalet de nit; cants funerals en acomiadar-se del món en ser declarat leprós...

Quan els japonesos ocuparen les Filipines, en la darrera guerra, circumdaren amb mines l'illa de Palawan on estava situada la magnífica leproseria de Culion i la deixaren sense provisions. La meitat dels sis mil leprosos que hi vivien van morir de fam o en intentar fugar-se

Casos com aquest —no diré que sempre tan tràgics— es produeixen sovint. ¿Qui no ha vist, fins i tot en ciutats modernes, leprosos engabiats, removent-se en les seves inmundícies, sense altra assistència que el pa i l'aigua que pels matins se'ls tira?

I si ho considerem sota un altre aspecte, no quedaran les coses més ben parades. El director d'un Consultori de Monterrey, en donar-li jo compte, en compliment d'un deure, d'haver visitat un leprós, ordenà trencar les xeringues i agulles que s'havien usat amb el malalt, cremar la cadira on s'havia assegut i desinfectar el terra que havia trepitjat. El director de l'Hospital-Escola de Nuevo León m'*invità* a donar l'alta a un leprós, internat en el departament de malalties transmisibles, el qual, a més d'atendre, volia utilitzar, essent jo professor, perquè els meus alumnes coneguessin i estudiessin el que és la lepra.

Si aquesta és la actuació dels que deuen conèixer el valor del perill i el tracte als malalts, què no faran els llecs en la matèria! Com ens podrem escruixir dels errors i malvestats dels ignorants!

No és fins Ambròs Paré que comencen les primeres ordinacions científiques. És el Papa Damas II qui, el 1048, fundà a Jerusalem l'Ordre dels Cavallers de Sant Llàtzer, el Gran Mestre de la qual era sempre un leprós. Aquesta Ordre es reuní més tard amb la dels Cavallers de Sant Maurici i la de Nostra Dama del Carmel, destinades a la cura dels leprosos, a la qual també es van dedicar nombrosos reis i sants.

Sens dubte que el terror al leprós es va atenuant. Però perdura degut a la superstició, a l'afany pel que és miraculós, a l'estupidesa pública. Serveixi d'exemple del que estic dient el cas del "Niño Fidencio", un curandero que al municipi de Lampazos, de l'Estat de Nuevo León, arribà a formar un poble amb els leprosos procedents de tota la Repùblica mexicana, atrets per la seva fama. Aquest "Niño" reunia de tant en tant els seus pacients i des d'un terrat proper els engegava un ou podrit, després d'assegurar-los que al qui toqués se'n podia anar, perquè infal·liblement guaria. I s'ho creien. El bo del cas és que no solament hi acudia gent inculta, sinó homes de pro, no per això menys supersticiosos. *Stultorum infinitus est numerus.*

*

S'estima en cinc milions el nombre de leprosos que hi ha al món. La densitat de l'endèmia és, però, molt variable. Passa de ser molt tènue i reduïda a casos aïllats fins a constituir el 12 per mil dels habitants. Aquestes xifres impliquen l'existència de veritables poblats de leprosos, grans masses de població atacades del mal.

Els grans focus actuals són India, Xina i Africa central; segueixen Filipines, Indies holandeses, Japó, Corea, Ibero-amèrica i, amb menys intensitat, alguns estats europeus: els Bàltics, Espanya, etc.

La lepra no existia a Amèrica abans del descobriment. Als Estats Units fou introduïda pels europeus (noruecs i llatins), africans (compra de negres) i asiàtics (comerç marítim). La mateixa filiació tenen la resta dels focus americans, especialment els de l'Atlàntic i el Caribe, oriünds de l'Antic Continent, i els del Pacífic, d'origen oceànic.

A Mèxic, la lepra la van portar els espanyols. "Ningún cronista del tiempo de la Conquista dice que la lepra se hubiese observado en los aborígenes, de donde se infiere que la plaga no existía en América antes

de la venida de los europeos, ya que los conquistadores, sagaces, no hubiesen dejado de ver la lepra tan ostensible."

Cortés va edificar una ermita a Sant Llàtzer a la "calzada" de Mèxic a Tacuba i el doctor Pedro López va fundar l'any 1572 un hospital on recollir els leprosos. Cap de les dues leproseries fou per a indis, la qual cosa indica que els leprosos procedien d'Espanya.

S'estima que el nombre de leprosos de la República mexicana és de 12 a 15 mil, xifra donada pel gran lepròleg mexicà González Urueña i que crec encertada. Em consta que, com passa arreu del món, les xifres oficials no responen a la realitat.

*

La medicina en el segle XIXè no podia escapar al fenomen general que es donava en tots els ordres del saber humà. Les innovacions reeixides, els perfeccionaments, els estudis en les ciències filosòfiques, matemàtiques i físico-químiques havien de despertar a mitjans de segle la mateixa inquietud en les biològiques i determinar els grans descobriments del que ha constituït l'era microbiana de la medicina. Es produeix un canvi radical quan es coneix la causa de les infeccions; i, coneguda la causa, la manera d'evitar-les. Així passà amb la lepra.

Aleshores es féu sentir la necessitat dels Congressos Internacionals, ja que, per una part, els nous procediments i noves orientacions en l'intercanvi de cultures excedien els fins aleshores existents i possibles, limitats al llibre dogmàtic i a l'escola per l'aprenentatge d'una tècnica i una cultura; i, per altra banda, les constants i ràpides adquisicions, accelerant el ritme de la vida i enderrocant les doctrines en ús, feien indispensable una comunicació més íntima de fets i d'idees entre els homes de ciència. El tema de la lepra fou dels primers a plantejar-se.

El primer Congrés Internacional de la Lepra, en el qual culminaren els èxits de la microbiologia naixent, tingué lloc a Berlín l'any 1897. El segon es celebrà a Bergen, Noruega, pàtria de Hansen, descobridor del microbi de la lepra. El tercer, a Estrasburg. El quart, a El Cairo. El cinquè Congrés fou inaugurat a L'Havana el 4 d'abril del 1948, pel President de la República, en el Gran Amfiteatre de Sessions de la Cambra de representants del Capitoli, adornat amb les banderes de les nacions, presidides per la que Céspedes enarborà el 1868 en desembarcar a Cárdenas per lluitar per la independència de Cuba a la penúltima guerra d'insurrecció.

Era la primera vegada que en un Congrés ecumènic de leprologia es parlava del nou tractament de la lepra per les sulfones, i calia contrastar els resultats obtinguts pels primers experimentadors i lepròlegs. Es demostrà que les sulfones fan un gran bé a la lepra i que la plaga és d'importància enorme, una de les majors que té actualment la humanitat. Es demostrà que existeixen dues formes del mal, molt distanciades l'una de l'altra: una greu, l'altra no; una sense defenses orgàniques, l'altra amb grans resistències; una plena de microbis, l'altra on hi són escassos; una contagiant, l'altra poc o gens; l'una obliga el malalt a aïllar-se, en l'altra no cal; una imposa la segregació del malalt temporalment, en l'altra n'hi ha prou amb vigilar-lo sanitàriament.

Els dies que durà el Congrés foren de treball i, gràcies a la gentilesa dels cubans, de meravella. "No se cansan los ojos de ver tanta hermosura y lindeza... que era gloria mirarlos, según el Almirante dice y así yo lo creo más que encarecerlo pueda." Paraules de Fray Bartolomé de las Casas quan l'any 1512 desembarcà a les platges de Baracoa.

Crec interessant de divulgar altres esdeveniments de la vida internacional. L'any 1875 es fundà a Londres una missió per a leprosos de la qual derivà més tard la "American Mission to lepers" als Estats Units. Posteriorment s'han organitzat missions a Xina, Brasil i Itàlia.

El 1923 es fundà a Anglaterra la "British Empire Leprosy Relief Association" de gran volada i mitjans de combat. Als Estats Units es creà la "Leonard Wood Memorial" per a l'extinció de la malaltia, especialment a Filipines.

(Continuarà)

INFORMACIÓ

NOTES DELS PAÏSOS DE LLENGUA CATALANA

DE MALLORCA

PER LA UNITAT

El tercer fascicle de PONT BLAU *ha arribat a Mallorca i, com els anteriors, ha trobat una ben fraterna acollida. Encara que se n'han rebut pocs exemplars, la revista es llegeix amb força profusió, puix que circula de mà en mà i cada vegada amb més interès.*

Hom subratlla, amb complaença, la seva orientació. Així la revista es converteix en un estimable instrument de relació entre els escriptors del Països de Llengua catalana, la qual cosa ja es reflecteix en la col·laboració que les seves planes apleguen. En aquest sentit reverdeix un dels aspectes més positius de la Renaixença: el de reivindicació de la nostra unitat espiritual, en la qual empresa el mallorquí Marian Aguiló fou del campions més decidits

Quan Francesc Pelai Briz publicà, l'any 1864, el primer número del Calendari Català, *entre els seus col·laboradors figuraven els mallorquins Tomàs Aguiló i Jeroni Rossell i el valencià Teodor Llorente, al costat dels Balaguer, Bartrina, Briz, Milà, Rubió, etc., escriptors del Principat. Germinava la idea d'unir els escriptors de la nostra diversa àrea geogràfica i refer la gloriosa comunitat de destins de les nostres contrades.*

Fou Marian Aguiló —com ha estat recordat recentment— el que estimulà aquell primer nucli valencià a expressar-se en la pròpia llengua materna. Aguiló, bibliotecari de la universitat valenciana, era un savi mentor per a diversos estudiants que se li acostaven freturosos d'orientació i consell per a la llur vocació literària, entre els quals destacaven ja Teodor Llorente i Vicent W. Querol. El primer llibre de versos del que fou després patriarca de les lletres valencianes està dedicat a l'erudit mallorquí al qual dóna els títols de "volgut amic i sabi mestre".

"...bona o dolenta —deia Llorente en el pròleg del seu llibre—, la inspiració que ha infantat els meus versos valencians l'encengué, més que cap altre, aquell bibliotecari, aleshores ja lletrat, eruditíssim i genial poeta, que fou en València, fa prop de trenta anys, i va promoure a uns quants escriptors de la ciutat de «lo Micalet»."

En bona hora, doncs, ressorgeixi ara aquell criteri d'integració que en les hores de ventura tinguérem tots plegats massa descurat. Per altra part, coincideix plenament amb el que professen, tant ací com en el regne de València —i ja no cal dir en el Principat—, els homes més representatius del nostre moviment cultural, en vies de franc progrés, a desgrat de totes les traves, en tots els nostres Països.

BARTOMEU FERRER

DE BARCELONA

JA SOM PROVINCIANS

Els premis "Ciudad de Barcelona" d'enguany ens han permés fer dues observacions: que han donat motiu a manifestar l'esperit d'unió nacional i que els seus organitzadors tenen un esperit provincià estrany al medi barceloní. A l'únic premi per a treballs en català han tirat no solament escriptors del Principat, sinó també de Mallorca. Un redactor de Destino *diu: "Quién sabe si el próximo año vendrán a disputárnoslo desde las huertas valencianas y de los riscos del Canigó..." El redactor constata, amb això, el fet de la unitat literària catalana, que no va passar per alt als castellans incorporats a alguns dels jurats. Que l'únic premi per a treballs en català sigui disputat per escriptors de fora del Principat causa certa*

sorpresa. No en causa que dels altres premis, els de Teatre i de Poesia, atorgats a treballs en castellà, hagin correspost a escriptors de Madrid. Això és natural: a cadascú el que sigui seu. Però tan natural com que els premis a treballs en castellà se'ls enduguin escriptors castellans és que els premis a treballs en català se'ls poden endur escriptors de València o de les Balears, tan catalans com els barcelonins.

En alguns dels jurats s'han incorporat escriptors de Madrid. Per què? Per pura llagoteria i per res més. Un dels madrilenys, Alfredo Marquerie, crític i director de teatre, es va permetre en el Jurat de Teatre erigir-se en el més obstinat defensor de les obres en català, que opten al premi amb les castellanes. Podia fer-ho tranquil·lament: els membres provincians eren més i el premi fou concedit a Tres ventanas, *de Luis Delgado Benavente, de Madrid.*

RAMON NEBOT

DE VALÈNCIA

FESTA TRADICIONAL

El 9 d'octubre del 1238 entrava triomfalment a València Jaume I, i en aquest dia, en què neixia un nou regne pel valor del seu més gran monarca, és festa senyalada i enfervorida per a tots els valencians de la capital.

Antigament es celebrava portant el Penó de la Conquesta — el mateix que en dita diada voleià en la torre d'Alí-Bufat, com a senyal de rendició, i que es guarda a l'Arxiu Històric de la ciutat — a la Catedral, on es cantava un Te Deum *en honor i memòria del rei en Jaume i durant tot el dia es disparaven "piuletes" i "tronadors". A la pólvora s'afegien les llaminadures o llepolies, que diem els valencians, tradició que ens ve dels àrabs; puix en el segle XIII els moros que vivien per aquestes terres ja coneixien el codonyat, l'arrop i talladetes, torró de dàtils, figues seques i les fruites confitades, etc.*

Però el 25 d'abril del 1707, després de la desfeta d'Almansa, Felip V abolí els nostres furs por derecho de conquista, *i el poble valencià, veient la seva festa suprimida, seguint el costum, va limitar-se a sortir de casa i recórrer les confiteries que aquell dia lluïen en major abundància i varietat.*

Com el 9 d'octubre és Sant Donís i aquest sant és el patró dels confiters, aquest dia era festa grossa per al Gremi, que cooperava a la festa fent de confitura les "piuletes" i els "tronadors" que no podien disparar-se al carrer.

La "piuleta" té la forma pareguda a una flor de Lis, del tamany d'una mà estesa i es fabricava, en els seus primers temps, amb goma tragacanto, *ous i sucre.*

La figura d'un "tronador" és igual a la d'un coet dels anomenats borratxos o d'eixides, amb un tamany d'uns dos decímetres de llargada i mig de gruixuda, que porta un llaç de tul o de seda. Es fabricava amb les mateixes matèries que la "piuleta".

Ja fa molts anys que les "piuletes" i "tronadors" es fan de massapà.

En l'actualitat la festa ha perdut el seu caràcter de gatzara popular, puix la diada no és festiva per al comerç; però els confiters celebren el dia del seu Sant Patró i rivalitzen en la presentació dels seus productes, i "Lo Rat Penat" dóna premis als tres confiters que més es lluïxen en agençar els seus aparadors.

Així no és estrany veure aquest dia un rei en Jaume de massapà o un moro Zeyan de xocolata i sucre.

La gent visita les pastisseries i adquireix el que ací es diu la mocadorada, *que es compon d'un artístic mocador — en altres temps de pita i ara de seda — que porta a dintre una piuleta o tronador, dolços de massapà, imitant fruites i verdures, bombons i peladilles d'Alcoi; en temps llunyans havia enamorat que afegia als dolços una joia de vàlua en el seu propi estoig.*

VICENT PERIS

HA MORT ALEXANDER ZEVAES

Ha mort a París, a l'edat de setanta-nou anys, l'ilustre advocat Alexandre Zevaès.

Diputat de l'Isère a vint-i-cinc anys, no trigà a abandonar el parlament per dedicar-se a la defensa del Sindicalisme, del qual fou un dels apòstols més ardents, a començaments de segle.

Publicista brillant i infatigable, publicà diverses obres sobre el Socialisme i les qüestions obreres. Autor de la Història de la III República i de llibres dedicats a Jules Vallès, Auguste Blanqui, Jules Guèsde i Jean Jaurès, a ell es deu també una de les obres més documentades i apassionants sobre l'afer Dreyfus.

Defensor com fou dels voluntaris catalans del President Macià, en el cèlebre procés celebrat a París, els 20, 21 i 22 de gener del 1927, amb motiu del Complot Català de Prats de Molló, no podem deixar d'ajuntar-nos al dol dels seus, de França, i del Col·legi d'Advocats de París, ni de retre-li el darrer homenatge del nostre agraïment.

Catalunya no oblidarà mai aquest procés que, gràcies al seny i al zel amb què el dirigí el gran amic de Catalunya, el senador i il·lustre advocat Henri Torres, defensor del President Macià, i gràcies a la competència dels famosos advocats Alexandre Zevaès, Pierre Gabriel, Pierre Cot, Pierre Loewel, Thaon i Antonio Cohen, tant i tant ajudà a internacionalitzar el problema de Catalunya.

El discurs que hi pronuncià el que avui ja enyorem, Me. Alexandre Zevaès, és un dels més documentats i més contundents que mai haguessin estat pronunciats a l'estranger a favor de Catalunya i contra la dictadura que l'oprimia en aquells moments.

LLETRES

Llunyania, *per* JOSEP CARNER. *"El Pi de les Tres Branques". Santiago de Xile, 1952.*

En la seva darrera obra, Josep Carner ens ofrena un recull dens i molt variat de poemes de distintes èpoques de l'autor. *Llunyania,* ens diu el mateix Carner en la introducció de factura volgudament ajustada a aquella escola noucentista de la qual ell fou capdavanter, "ve, en part, d'un soliloqui del que ara só, i en part d'un col·loqui del susdit amb aquel jovenet o jovenot que, duent el mateix nom, va escriure fa quisap-los anys". En l'extens índex apareixen poemes ja coneguts, però revisats de tal forma que sovint resulten una nova versió, i poemes dels darrers temps i fins ara inèdits. El llibre és una visió força completa, més encara que *Paliers,* de l'obra poètica de Josep Carner. I és així mateix, no cal dir-ho, un bell exponent de la bondat i del valor intrínsec de la seva poesia, de la màgia en el verb i en el dir alat que l'autor posseeix i de l'estela que ha deixat en la producció de generacions posteriors. Divers de temes, de mètriques, d'estils, de visió, de pensament i àdhuc d'escoles, *Llunyania* és una obra complexa i rica en matisos i alhora unitària per gràcia de la recent revisió. Al costat de l'humorista, hi ha un Carner greu, que molt sovint pren gran volada i ateny la grandiositat; aparellat amb el poeta subtil que fa de la paraula i de la versificació un joc d'habilitat, hi trobem un escriptor profund que dóna un missatge. Aquell Carner d'anys enllà, manta vegada amant de l'estirabot, ha esdevingut assenyat sense perdre mai la gràcia i la ironia, i ara s'ofereix ple de sentiment —sempre sà—, plàcid, colpit per l'enyorança, agullonat per l'amor patriòtic i a estones fins i tot un xic pessimista. *Llunyania* obeeix a una exigència autocrítica, i l'autor ha sabut fer una bona selecció, en la qual trobem força de les seves millors produccions; és un dels llibres de Carner de més alt valor i que al mateix temps presenta més bé el conjunt variat de la seva extensa obra poètica.—J. ROURE-TORENT.

Poema dels Tres Reis, *per* C. FAGES DE CLIMENT. *Pòrtic d'Octavi Saltor. Il·lustracions de J. Commeleran. Segona edició. Editorial Pérgamo, Barcelona, 1951.*

Després d'un silenci de catorze anys de durada, C. Fages de Climent ha tornat a la brega literària amb el *Poema dels Tres Reis,* del qual en poc temps han aparegut dues edicions. En la darrera obra de Fages de Climent trobem les característiques poètiques que ja s'havien destacat en els seus llibres anteriors, però ara tenen una major maduresa: l'autor mou amb més seguretat la gràcia, la ironia i la subtilesa, l'expressió és més ferma i el vers i la retòrica responen a exigències disciplinades i a un afany de superació, sovint reeixit. Obra homogènia —amb excepció de la *Cançó de grumet*—, el *Poema dels Tres Reis* és un aplec de petits poemes, amb predomini dels epigrames, a través dels quals desfila, vista amb ulls de persona gran, tota la màgia que els tres Reis representa per als infants; llibre amable i subtil, graciós en el dir i en la visió, on l'autor expressa amb el seu propi llenguatge la joia que una vegada cada any els mítics personatges aporten als infants. Prenen un especial relleu les poesies *Pessebre, La vigília* i *Els fanals* i molts dels epigrames *Joguines;* en totes aquestes composicions, la subtilesa i la dicció de Fages de Climent assoleixen els seus millors moments i ofereixen a estones la sorpresa d'un joc malabar. *Joguines,* particularment, palesen una visió àgil, de la qual l'autor treu un bon partit. Les nombroses il·lustracions de J. Commeleran —esbossos de dibuixos, fets amb traça— completen l'atracció del llibre, sòbriament editat.—J. R.-T.

La meva vida (1895-1920), *per* AGUSTÍ ESCLASANS. *Biblioteca Selecta, 110. Editorial Selecta, Barcelona, 1952.*

En complir els cinquanta anys, Agustí Esclasans ha decidit escriure la seua autobiografia. Jo sóc dels qui creuen que la literatura és quasi sempre autobiografia, autobiografia involuntària. L'escriptor sol parlar d'ell mateix a propòsit de tots els temes. Però crec també que, a vegades, el literat, quan intenta fer memòria —i donar-nos-la— sobre el seu passat personal, es troba amb una incomprensible incapacitat o amb una malaptesa profunda, que li impedeix lliurar-s'hi. Aleshores el traeixen les seues conviccions, com abans el traïa un impuls obscur i espontani. Hi ha hòmens que no saben escapar al temor de veure's i imaginar-se nus, sols, apartats de qualsevol recolze estrany. Tot açò és independent de la quantitat de mentida o d'excusa que l'autobiògraf incloga en el seu escrit: la simulació, com a tal, té en certs casos valor de veritat psicològica. L'home incapaç d'autobiografiar-se no recorre mai a la simulació, no en sent la necessitat. Potser ell resulta el més objectiu, quant a dades i judicis. Així s'esdevé amb Esclasans. Realment, no cabia esperar una altra cosa de la seua ploma. Quan en el pròleg ens diu que, podent seguir el model de Sant Agustí, hi renuncia, ve a confirmar una prevenció que ja posseïa el lector. Esclasans no és home de "confessions", i una autèntica autobiografia no pot ser sinó estricta confessió. Supose que ell repudiaria aquest concepte del gènere autobiogràfic, per considerar-lo romànticament impúdic, però en l'autobiografia cal buscar menys el testi-

moni d'una circumstància històrica que el testimoni d'un home: d'un home en tota la seua singularitat, directe, palpitant, efusiu. És clar que, en la pràctica, ambdós elements, el documental i el moral, apareixen mesclats, prevalent-hi, però, l'un o l'altre. En *La meva vida*, d'Agustí Esclasans, predomina el primer. Un quart de segle de vida barcelonina s'hi registra, amb minuciosa cura en la part que fa referència al moviment literari i cultural. L'anècdota individual de l'autor és sobretot intel·lectual, i amb ella reconstruïm el procés de formació d'un dels escriptors més suggestius de la Preguerra. La confluència dels últims reductes renaixentistes amb el modernisme i l'incipient noucentisme, dóna als anys que recorda Esclasans un caràcter brillant i vigorós. Encara que ell no participà directament en aquella efervescència política i espiritual, ens en transmet detalls i trets curiosos. Un tros de la petita història de Barcelona hi és evocat en la seua prosa disciplinada, decorativa i culta. L'*ego* contundent d'Esclasans anima aquestes pàgines, conferint-los un lleuger to messiànic — el del "geni incomprès" — ; però sempre diluït en la crònica impersonal, entre opinions i ressenyes, condensat en al·lusions contínues al seu Sistema de Ritmologia... Esperem, en fi, que la segona part de *La meva vida* — que abraçarà els segons vint-i-cinc anys de l'autor — completarà el panorama que amb el present volum es bosqueja, d'un període complex i decisiu de la Catalunya contemporània. Amb totes les seues limitacions i arbitrarietats, la visió d'Esclasans no deixa de ser intel·ligent i digna de conèixer-se. -JOAN FUSTER.

El jardiner, *per* RABINDRANATH TAGORE. *Biblioteca Selecta Universal, 5. Editorial Selecta, Barcelona, 1952.*

La benemèrita labor d'Editorial Selecta, de Barcelona, que a desgrat de les circumstàncies efectivament adverses va endavant amb un ritme i uns propòsits admirables, ha pogut, per fi, complementar-se amb la publicació d'una biblioteca de traduccions. De moment, segons sembla, es limita a reeditar. Uns quants títols escollits, amb les versions novament revisades, tornen al nostre públic, en la seua pròpia llengua, el contacte amb la diversa i fecundant literatura dels altres països. El costum ha estat reprès, i tots sabem el que açò significa per a la nostra normalització cultural. El present llibre —que segueix a altres de Jammes, Hemon i Kipling, i és seguit per obres de Daudet i Andersen— conté *El jardiner* i *Ocells perduts*. El lirisme filosofant, simbolista, a vegades sibil·lític, de Tagore és traslladat al català per Maria de Quadres de manera pulcra i exacta. Les dues obretes es mantenen atractives per al lector actual, qui, si més no, sempre n'haurà de gaudir les belleses d'expressió i la delicadesa conceptual del cèlebre poeta hindú. J. F.

Jabones Finos S.A.
FÀBRICA DE SABONS PER A TOCADOR, PER A RENTAR I INDUSTRIALS
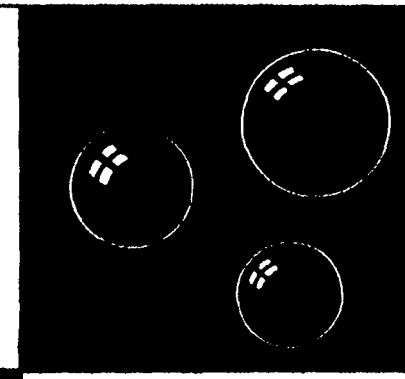
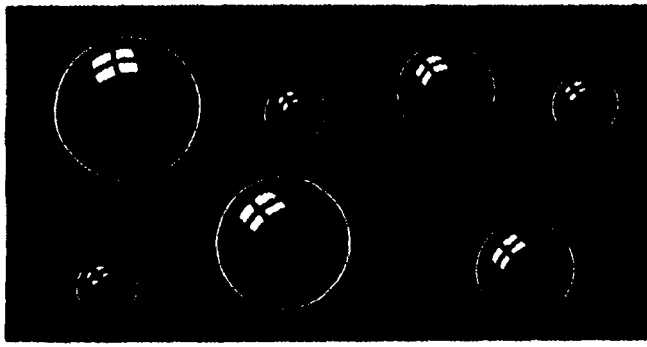
WATTEAU, 77
TELS. 24-71-30 32-18-56
MIXCOAC, D.F.

Lluís Aymerich, més conegut pel seudònim literari de "Clovis Eimeric", ha mort a la seva casa de l'avinguda Frederic Rahola, de Barcelona. ¶ La institució aragonesa "Fernando el Católico", de Saragossa, ha adjudicat el seu premi anual a l'historiador català Jaume Vicens i Vives. ¶ L'Editorial Barcino ha publicat, en la col·lecció "Els Nostres Clàssics", els dos primers volums de les *Poesies* d'Ausiàs March. Es tracta d'una excel·lent edició crítica, a cura de Pere Bohigues. ¶ L'Editorial Selecta, de Barcelona, ha publicat, durant l'any 1952, vint-i-sis volums nous de la seva Biblioteca Selecta, dels quals han aparegut últimament: *La meva vida*, d'A. Esclasans; *Llibre de la muntanya*, de J. Romeu; *Poesies completes*, de Clementina Arderiu; *Maravia*, de J. Roig i Raventós, i *Llibre dels Sants Reis d'Orient*, de Baltasar Coll. ¶ La Biblioteca Selecta Universal, de la mateixa editora, ha reeditat, també l'any passat, set volums, de traduccions catalanes de Francis Jammes, L. Hémon, R. Kipling. ¶ A l'Ateneu de Madrid s'ha celebrat una setmana d'homenatge a Verdaguer, durant la qual hi ha hagut un cicle de conferències, a càrrec, entre altres, de Mossèn L. Riber, Sebastià J. Arbó, Octavi Saltor i J. Mª de Segarra. ¶ En la primera votació per al Premi "Joanot Martorell 1952" entraren les obres següents: *La família dels Rouquier*, de Xavier Benguerel; *Cendra per Martina*, de Manuel de Pedrolo; *Plaça Reial*, de Màrius Gifreda; *...i la pau*, de Miquel Adlert; *Sol ponent*, de Rafael Tasis; *L'oda infinita*, de Maria Teresa Vernet; *Història d'un secret*, de Joan Oller, i *La meva lluna de mel*, de Jordi Elias. En la votació final quedà vencedor Xavier Benguerel. L'acte es celebrà a la Casa del Llibre el dia 13 de desembre. En la mateixa sessió es concedí el Premi "Aedos" de biografia, el qual fou atorgat a l'obra de P. Voltes, *El Archiduque Carlos de Austria, rey de los Catalanes*, per a llibres en castellà, i fou declarat desert per a llibres en català. ¶ El Premi "Ossa Menor", de poesia catalana, es concedí el 18 de desembre al poeta mallorquí Blai Bonet, pel seu llibre *Cant espiritual*. Seguiren a aquesta obra, per ordre de puntuació: *Oració i altres poemes*, d'Oscar Samsó; *Criatura Dolcíssima*, de Joan Fuster; *Cancell*, de Miquel Arimany; *Simplement sobre la terra*, de Manuel de Pedrolo; *L'argila transparent*, de Roser Matheu, i *Mar enllà*, de Guillem Colom. ¶ Marc Aureli Vila, resident a Caracas, ha publicat el llibre *Aspectos geográficos del Zulia*. Anteriorment havia publicat un primer volum de la sèrie d'aspectes geogràfics i econòmics de Venezuela i ja prepara el tercer volum corresponent a l'Estat Anzoátegui. Marc Aureli Vila actualment és cap de la Secció geogràfica de la Corporació Venezolana. ¶ Un nou llibre d'Eduard Nicol serà *La vocación humana*, que actualment està en premsa. ¶ Josep Miracle ha donat dues conferències a Vilanova i a Granollers sobre el tema: "De Verdaguer a Mossèn Cinto". ¶ La col·lecció Murta, de València, ha publicat el llibre de poemes *El fang i l'esperit*, de Carles Salvador, selecció que va obtenir el Premi València de Literatura (Secció Poesia), l'any 1951. ¶ A l'Institut Francès de Barcelona el senyor Jacques Mettra dissertà sobre "Rimbaud, fals déu o autèntic profeta". ¶ Ha estat atorgat el premi "Ciutat de Barcelona, 1952", de Poesia Catalana, Ricard Permanyer, amb *Més enllà dels sentits*, obtingué el primer premi. *Muntanya tridentina*, de Josep Mª de Segarra, fou l'altra obra finalista. ¶ Ben aviat serà editat el llibre *Sentido de la presencia* de Ramon Xirau. Reunirà en aquestes pàgines alguns capítols relacionats amb la literatura i la filosofia. A més, Xirau ha iniciat la preparació d'una extensa anàlisi de l'obra de Federico García Lorca, aplicat especialment als símbols fonamentals i constants de la poesia del malaguanyat poeta granadí. ¶ L'Editorial Barcino, de Barcelona, prepara la publicació de *Terra en la boca*, recull de poemes de Joan Fuster. ¶ Comunitat Catalana de Colòmbia ha editat, amb motiu del XII aniversari de l'execució de Lluís Companys, el poema de Josep Carner *Fi de Lluís Companys*.

Mobles
CATALONIA
Av. Insurgentes, 368 - MEXICO, D. F.

ARTS PLASTIQUES

FRANCESC TORTOSA

Hem tingut oportunitat de contemplar una vegada *més* l'obra pictòrica de l'artista valencià Francesc Tortosa.

Si la pintura de Tortosa té un interès innegable, no en té menys el seu cas humà. Francesc Tortosa va néixer al poble de Montejo, València, l'any 1860, fill de pagesos. Ja en la seva joventut va sentir l'anhel de ser artista pintor. Va intentar estudiar les arts, però va haver de desistir del seu propòsit a causa de la manca de recursos de la seva família.

Passat el temps, ja home fet, quan vorejava la seixantena, es va trobar exiliat a França. Aleshores Tortosa va tornar a sentir les ànsies artístiques que havia conservat latents; va recordar les *quimeres* de la seva joventut i va decidir posar-se a treballar artísticament. Es posà a dibuixar amb una inquietud frenètica i això li tornà la normalitat espiritual, que donaria resultat més tard, en les seves pintures d'Amèrica.

A l'any 1943, quan es trobava a la República Dominicana, va pintar la seva primera obra; però no exposa fins algun temps més tard, a L'Havana. Al 1946 va fer una exposició a l'*Instituto Nacional de Bellas Artes*, de Mèxic. Després ha exposat a diverses galeries d'art d'aquesta ciutat. La seva darrera exposició és la que ha fet a la Galeria Prisse. Ara tot l'anhel de Tortosa és tornar a París com pintor i fer-hi una exposició de les seves obres.

Aquestes revelen que Tortosa manca d'estudis formals. Això el salva, perquè li ha permès conservar la sensibilitat primitiva de l'infant i a la vegada una absoluta honradesa artística. Les seves pintures tenen un valor líric i estan banyades de llum mediterrània. Els temes són senzills, copsats de la naturalesa que el volta: carrers, jardins, muntanyes... Tortosa és un veritable amant de la natura; és el poeta plàstic que recull la pau, la tranquil·litat i la fe d'aquest món saturat de bellesa i les transplanta a les seves teles amb una ingenuïtat que li és característica.

Aqueix artista ens ha ensenyat una cosa: que un home amb fe és un home salvat de tota podridura humana. — J. M. G. B.

Paisatge, oli, de Francesc Tortosa

Amb motiu de l'exposició de pintura dels Primitius Mediterranis, instal·lada a la Sala del Tinell i a la Capella de Santa Àgueda, el director de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona va donar una conferència sobre el pintor català del segle xvè Bernat Martorell. Aquesta exposició és la tercera que es fa. La primera es va fer a Bordeus i la segona a Gènova. Hi figuren obres famoses de Gènova, Niça, Provença, Rosselló, València, Mallorca i Catalunya. ¶ Al saló de conferències de l'Escola d'Art de Tortosa, Alexandre Cirici Pellicer dissertà sobre el "Sentit de l'Art Contemporani". ¶ Gairebé simultàniament, tres artistes catalans han exposat a la República Argentina: J. Batlle-Planes, a la galeria "Krayd" de Buenos Aires; Constantí Sanxo, a Tucumán, i Rafael Ramis, a Rosario de Santa Fe. ¶ Roberto Cuggini, crític i pintor argentí, en una conferència al Casal de Catalunya, a Buenos Aires, estudià "El arte y el mensaje pictórico de Miquel Viladrich". ¶ A l'Escola Superior de Belles Arts de Sant Jordi, de Barcelona, en el cicle commemoratiu del cinquè centenari de Leonard de Vinci, han parlat Joan Cortès i Angel Marsà. ¶ El 18 de desembre passat va morir a l'Argentina el pintor i dibuixant català Lluís Macaya, resident en aquell país.

MUSICA

Al concurs de Cançons Catalanes convocat per l'Orfeó Català de Barcelona amb motiu de celebrar el seu seixantè aniversari, s'han presentat 167 composicions, deu de les quals han estat premiades pel jurat format per Joan Manén, Eduard Toldrà i Lluís Mª Millet. ¶ A l'Ateneu Barceloní s'ha celebrat la primera conferència-concert d'una sèrie organitzada, i ha estat dedicada al Mestre Eduard Toldrà. La contralt Montserrat Martorell va interpretar diverses cançons catalanes i el propi autor l'acompanyà al piano. El parlament va anar a càrrec del Mestre Rafael Ferrer. ¶ La Diputació de Barcelona ha concedit les seves medalles "Provincials" del 1952: al doctor Gregorio Modrego, arquebisbe de Barcelona, la d'Or; la de Plata a l'escultor Frederic Marés i Deulovol, director de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, i la de Bronze a l'Orfeó Català de Barcelona. ¶ *Enigmes*, el poema simfònic de Ricard Lamote de Grignon, guanyador del premi "Ciutat de Barcelona" 1951, ha estat finalmente estrenat, i amb gran èxit, per l'Orquestra Municipal. ¶ L'Orfeó de Sants, dirigit pel mestre Antoni Pérez Moya, ha dedicat un concert extraordinari d'homenatge als compositors catalans traspassats. Entre altres va interpretar *In Paradissum* de Lluís Mª Millet, dedicada al seu il·lustre pare. ¶ Eduard Bocquet, Domènec Ponsa, Lluís Benejam, Josep Trotta i Maria Canela, que formen l'Agrupació de Camera de Barcelona, han donat un concert d'obres de Bela Bartok, Ravel i Florent Schmidt a l'Institut Francès de Barcelona. ¶ La pianista Maria Teresa Monteys de Bordons, ha donat un concert al Centre Cultural "Medina" de Barcelona, el qual fou retransmès per ràdio. ¶ La premsa barcelonina ha registrat l'èxit assolit per la violinista Rosa Mas, interpretant el Concert de Brahms, acompanyada per l'Orquestra de Ràdio de l'Estat, a la capital de la República Argentina. ¶ La cellista catalana Maria Teresa Muntadas prepara un concert a la Sala Chopin, de Mèxic.

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 * Av. Independencia 10.-C
MEXICO, D. F.

DIVERSES

En les excavacions fetes a la plaça de Sant Iu, s'ha descobert una làpida que segons els experts estava soterrada des del segle vè, i pertanyia a certes edificacions visigòtiques. ¶ Després dels descobriments a les coves d'Alayor (Balears), que consisteixen en figures rupestres nomenades pels tècnics "morter", "cavall", "figura humana", "arc" i "estrella", s'han realitzat noves exploracions. Es descobriren dues noves coves, una a Almudaina i l'altra al lloc conegut per "Estany d'en Triay", les quals tenien onze figures de l'època paleolítica. Es la primera vegada que a Manacor es troben gravats i figures rupestres. ¶ El senyor Enric Beyerri Bertomeu, historiador, ha localitzat en els arxius de l'Ajuntament d'Ulldecona, un parell de centenars de documents — en llatí, castellà i català — datats dels segles XIIè a XVIè, en els quals, segons les referències de premsa, reviu la història dels templaris i de l'ordre militar de Sant Joan de Jerusalem en la seva relació amb les comarques del Baix Ebre, valuosa referència que es donava ja per perduda. El document més antic correspon a l'any 1150 i el més modern a l'any 1582. Després de Tortosa, Ulldecona serà, doncs, un notable centre d'investigació en aquelles comarques en les quals l'Ebre féu que es desenvolupessin importantíssims centres mercantils de gran renom entre els pobles mediterranis. ¶ La població del Principat, que al 1900 no arribava als dos milions, avui passa dels tres i si aleshores suposava el 10.5 per 100 de la població total d'Espanya, actualment representa el 11.5, mentre el territori català és solament el 6.48 de la superfície total. L'augment de població registrat a Catalunya en el que va de segle és el següent, d'acord amb els successius censos decenals:

1900: 1.966,382
1910: 2.084,868
1920: 2.344,439
1930: 2.781,992
1940: 2.890,974
1950: 3.240,313.

Al primer deseni del segle l'augment fou de 118,486 habitants; al segon 259,571; al tercer, 437,553; al quart, 108,982, i al darrer, 349,339. ¶ Fèlix Cardona i Puig i el "Brot de Taronger" de Sóller, han donat una sessió de danses populars catalanes i mallorquines al Palau Municipal de Montjuic i a profit dels hospitals barcelonins. ¶ Al Palau de la Virreina, de Barcelona, s'ha celebrat la Primera Exposició Internacional de Miniatures Navals, a la qual han participat els catalans Jaume Puigagut, Josep Capmany, Benet Olivor i Francesc Pausis. ¶ L'Estudi General Lul·lià, de Palma de Mallorca, en funcions de centre universitari balear, ha estat autoritzat per a obrir les càtedres de Dret i Filosofia i Lletres, amb caràcter oficial espanyol. El director és Guerau Maria Thomàs. ¶ El doctor Ibrahim Bey Chreki, director de l'Oficina àrab d'informació econòmica que ha estat a València, ha manifestat que prefereixen comerciar amb Espanya, "nación hermana" i donar-li els quatre mil milions de pessetes que suposa el comerç del món

DOCTOR
DEMOFIL
FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57
MEXICO, D. F.

Estel
FABRICA DE ROBA INTERIOR
PER SENYORA
República Argentina, 76-B. Tel. 39-04-92. México, D. F.

SABO Lady Astor
PER A TOCADOR DELICAT

SABO Arrow
PERFUMAT AMB LAVANDA NATURAL

SOLERNOU, S. A.

OLIS VEGETALS PER A LA INDUSTRIA
AIGUARRAS
COLOFONIA
RESINES SINTETIQUES

Av. Ferrocarril. 100 (Col. Moctezuma)
Tels. 13-34-28, 13-46-84 i 18-28-02
Apartat Postal 7153
MEXICO 9. D. F.

SUCURSAL GUADALAJARA
Antonio Bravo, 49
Tel. Mex. 35-52
GUADALAJARA, Jal.

ESENCIAS Y MATERIAS PRIMAS, S. A.

Isabel la Católica, 10
Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94
MEXICO, D. F.

La Optica López

TELÈFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

* *Atenció especial a les receptes dels oculistes.*
* *Ulleres i cristalls de totes classes*
* *Puntualitat, exactitud, economia*

MD

CREACIONS DE PUNT
Models exclusius per a senyora, nen i home

FABRICATS PER

MANUFACTURES MAS DEOP, S. A.

De venda als principals magatzems del país

Anillo Circunvalación, 40. - Tel. 21-19-29 - MEXICO, D. F.

islàmic amb Suècia, Suïssa, Holanda i Bèlgica, per a la qual cosa es constituirà immediatament en aquella capital el departament central del comerç hispano-àrab-islàmic, sota la direcció de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de València, en el qual departament central estaran representades totes les Cambres de Comerç àrab-islàmiques. Serà el primer pas cap al "pacte perpetu" hispano-àrab, segons frase del doctor Chreki. Actuarà com a secció de la Cambra de Comerç i tindrà per missió: Primer, servir d'enllaç directe entre totes les cambres; segon, cercar representants solvents per a cada fàbrica a aquells països; tercer, creació d'una fira permanent industrial i agrícola hispano-àrab-islàmica, i quart, la creació de museus permanents de tots els productes a cada Cambra d'aquells països. Oportunament seran creades filials a les Cambres de Comerç de Madrid, Barcelona i Bilbao. A més, la Cambra de València estableix, des d'ara, una càtedra d'àrab en els seus cursos anuals d'expansió comercial i editarà una revista d'economia en espanyol, francès i àrab. L'abast geogràfic i econòmic dels països àrabs és: Siria, Líban, Egipte, Iraq, Jordània, Aràbia Saudita i Iemen, units a la Lliga àrab, ultra els Emirats d'Hadramat, Oman, Mascat, Kuwait i el territori d'Aden, amb una superfície de prop 4.000,000 de quilòmetres quadrats i uns quaranta milions d'habitants, els quals amb els països musulmans veïns (Iran, Pakistan, Afganistan i Turquia), arriben a un total de 157 milions d'habitants, sense comptar altres colònies àrabs i musulmanes que repartides a l'Orient pròxim i mitjà, a l'Africa Oriental i del Nord i Líbia, agrupen 110 milions d'éssers. Compta amb una mà d'obra que durant vàries generacions ha adquirit unes aptituds extraordinàries i no hi ha dubte que si disposés de primeres matèries de millor qualitat i de maquinària moderna, estaria en condicions de competir amb la de qualsevol país de l'occident europeu." ¶ La ciutat de Barcelona, que al 1900 no tenia més que 537,354 habitants, ha arribat al 1950 als 1.280,179, la qual cosa permet calcular que l'any 2000 passarà dels dos milions. En mig segle la mortalitat ha baixat de 26.65 per 1000 a 10.07, però la natalitat es manté en 14.47 per 1000. L'augment de la població es deu en bona part a les anexions de municipis veïns i a la immigració. ¶ El doctor Marañón ha manifestat que tots els mals d'Espanya vénen de dormir massa i de mullar el pa a la salsa. ¶ Alfons Martín Escudero, comerciant resident a Cuba, ha donat un milió de pessetes per a la construcció de vivendes populars a Barcelona. ¶ A Catalunya s'estan fent assaigs per a obtenir cautxú sintètic per procediments diferents als de l'obtenció del "làtex" de l'hevea. Per altra part, a Aragó està funcionant una instal·lació pilot per a produir cautxú sintètic. ¶ En el seu discurs davant de "las Cortes", el ministre d'Hisenda ha donat xifres relatives a la liquidació del pressupost de l'any 1952. Calcula les recaptacions fins al 31 de desembre en 22,500 milions de pessetes.

Literatura. Arts. Informació. Revista mensual. Any I, número 6, 15 de febrer del 1953. Director: VICENÇ RIERA LLORÇA; *secretari de redacció:* J. SOLER VIDAL; *director artístic:* J. M. GIMÉNEZ BOTEY; *administrador:* RAMON FABREGAT. *Direcció i administració: Avenida Pirineos, 89, México, D. F. Apartado Postal 7324, México 1, D. F.*

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Edificio San Francisco, 216 i 217 - GUADALAJARA, Jal. - Tel. 62-52

DOS ESPERITS SELECTES

«...cadascú lliure en si, treient del terrer propi l'ànima pròpia, i de l'ànima pròpia el govern propi per a refer tots junts una Espanya viva...» (Article "Visca Espanya!", publicat a *El Poble Català*, el 5 de maig del 1907, en ocasió del moviment de la Solidaritat.)

JOAN MARAGALL: ***Obres completes.*** Un volum 15 × 21 de més de dues mil pàgines, relligat en pell, $97.50.

JUAN MARAGALL: ***Los vivos y los muertos.*** Prólogo de Azorín. Barcelona, Edit Destino, 1946, 264 p., $ 12.00

J. M. CORREDOR: ***Un esprit méditerranéen: Joan Maragall.*** Lettre-préface de Jean Sarrailh, recteur de l'Université de Paris, 216 p., $ 12.00.

Unamuno y Maragall. *Epistolario inédito y escritos complementarios*, 224 p., $ 10.00

«¡Ay, querido Maragall, su "¡Visca Espanya!" rebotará contra la authalia, contra la insolente arrogancia de los bárbaros! Querrán que lo grite usted en castellano: ¡Viva España!»

«...Y esto, ¿qué remedio tiene? Ustedes, los catalanes solidarios, lo buscan por su camino. De la bondad del camino, de lo que Solidaridad pueda hacer, de mis recelos y temores respecto a ella hemos hablado muchas veces. Me temo que les falte arrojo y la abnegación necesaria para decir: ¡"Aquí mandamos nosotros"!... ¿Se podrá algo contra el embate continuo de las olas ciegas y sordas de los bárbaros? ¿Llegarán a ver, oír y entender?» (Article "Contra los bárbaros", publicat a *España Nueva*, Madrid maig del 1907.)

MIGUEL DE UNAMUNO: ***Ensayos.*** Dos vols. 10 × 14, amb un miler de pàgines, relligats en pell, $ 72.00 els dos volums.

TRES LLIBRES SOBRE L'ART DE LA NOSTRA EPOCA

AMBROISE VOLLARD: ***Memorias de un vendedor de cuadros.*** $ 90.00
JOSEP PLA: ***Vida de Manolo.*** $75.00
J. F. RÀFOLS: ***Modernismo y modernistas.*** $ 120.00

Editats a gran format amb profussió d'il·lustracions a la ploma, rotogravat i quatricromia.

DIFUSORA DEL LLIBRE. Apartado Postal 10319. México 1. D. F.

Editorial Fournier, S. A. - Bolívar, 238-A